

ЗАМОВНИК

Департамент екології та природних
ресурсів

Чернігівської обласної державної
адміністрації

О.В. Лось

ЗВІТ

ПРО СТАРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ – «Регіональний план управління відходами у Чернігівській області до 2033 року»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПРОВЕДЕННЯ СЕО.....	5
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ТА ВРАХУВАННЯ ДУМКИ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІД ЧАС РОЗРОБЛЕННЯ ДДП ТА ЗДІЙСНЕННЯ СЕО.....	6
1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ РЕГІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2033 РОКУ, ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	7
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).....	9
3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).....	34
4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ).....	39
5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	47
6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ.....	60

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	71
8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА.....	75
9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	79
10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ).....	85
11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ, ПЕРЕДБАЧЕНОЇ ПУНКТАМИ 1-10, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88

ВСТУП

Концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку громад, вона стає пріоритетною у сучасному суспільстві, що зумовлено необхідністю вирішення екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка стратегій, планів і програм дозволяє спрогнозувати можливий вплив планованої діяльності на довкілля та використовувати результати оцінки для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм для забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.

В Україні створені передумови для впровадження процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки.

Відповідно до статті 49 Закону України «Про управління відходами» проєкт Регіонального плану управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року підлягає стратегічній екологічній оцінці.

Стратегічна екологічна оцінка – важливий етап при розробці регіонального плану управління відходами, вона дозволяє врахувати можливий вплив плану на навколишнє середовище та здоров'я населення на ранніх етапах, виявити та оцінити потенційні екологічні ризики, пов'язані з поводженням з відходами,

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ПРОВЕДЕННЯ СЕО

Проведення процедури стратегічної екологічної оцінки здійснюється на підставі наступних нормативно-правових актів:

- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
- Закону України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»;
- Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Протоколу «Про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (ратифіковано Законом № 562-VIII від 01.07.2015);
- Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 «Про затвердження Методичних рекомендацій до здійснення стратегічної екологічної оцінки»;
- Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція ЕСПО), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює в Україні механізм стратегічної екологічної оцінки (СЕО), який діє в країнах Європейського Союзу та передбачає, що всі важливі документи, зокрема, державні програми, плани, повинні, в першу чергу, проходити стратегічну екологічну оцінку з урахуванням необхідних імовірних ризиків тих чи інших дій для довкілля.

Відповідно до статті 49 Закону України «Про управління відходами» *проект регіонального плану управління відходами підлягає стратегічній екологічній оцінці.*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ТА ВРАХУВАННЯ ДУМКИ ГРОМАДСЬКОСТІ ПІД ЧАС РОЗРОБЛЕННЯ ДДП ТА ЗДІЙСНЕННЯ СЕО

Для вивчення думки населення Чернігівської області проведені попередні обговорення, в ході яких представники підприємств, бізнесу, науки та громадськості висловили підтримку на розробку Регіонального плану управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року (РПУВ) та, відповідно необхідної екологічної документації. З метою підготовки РПУВ була сформована робоча група з розробки проєкту РПУВ, до складу якої увійшли представники Чернігівської ОДА, громадських організацій, керівники установ, науковці та інші зацікавлені особи <https://surl.li/rnksq>.

При формуванні даного РПУВ враховані громадська думка, практичні пропозиції фахівців щодо вирішення проблем для досягнення цілей розвитку Чернігівської області. Залучення широкого кола громадян до створення РПУВ Чернігівської області на період до 2033 року дозволяє визначити і знайти прийнятні шляхи усунення проблем області, забезпечити налагодження діалогу між громадськістю та владою. При цьому однією з основних складових процесу планування є обов'язкова участь у ньому усіх активних та зацікавлених представників області. Розроблена таким чином РПУВ відображає інтереси усіх громадян.

У рамках проведення процедури стратегічної екологічної оцінки документу державного планування - РПУВ Чернігівської області, було складено заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, яка розміщена на офіційному сайті <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=30583&tp=1&pg=> Чернігівської ОДА з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості. Заява внесена до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки, реєстраційний номер справи 20-07-1243-23 .

Протягом громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегії екологічної оцінки (10 календарних днів) звернень, зауважень та пропозицій не надходило.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ РЕГІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2033 РОКУ, ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Відповідно до п. 3 частини першої статті 1 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», документами державного планування є стратегії, плани, схеми, містобудівна документація, загальнодержавні програми, державні цільові програми та інші програми і програмні документи, включаючи зміни до них, які розробляються та/або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування.

Об'єктом стратегічної екологічної оцінки є документ державного планування – «Регіональний план управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року», який містить характеристику Чернігівської області, аналіз поточного стану системи управління відходами в Чернігівській області, комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на забезпечення сталого управління відходами в області.

РПУВ Чернігівської області має за мету створення та забезпечення належного функціонування комплексної регіональної системи управління відходами, яка забезпечить мінімізацію навантаження на довкілля, зумовленого утворенням відходів, шляхом дотримання ієрархії управління відходами, з урахуванням економічних можливостей як держави, області, громад, так і основних утворювачів відходів. Впроваджений системний підхід в управлінні відходами, як очікується, у свою чергу, призведе до створення умов для підвищення стандартів якості життя населення.

Основними цілями РПУВ Чернігівській області є: організація діяльності щодо зниження навантаження на довкілля від існуючих об'єктів оброблення та видалення відходів; вдосконалення та підтримання регіональної системи управління муніципальними відходами; розвиток інфраструктури збирання, оброблення, видалення (захоронення) муніципальних відходів; управління небезпечними відходами; промисловими відходами, відходами будівництва та знесення, відходами сільського господарства, медичними відходами, знятими з експлуатації транспортними засобами, осадами стічних вод; вдосконалення системи інформаційного забезпечення сфери управління відходами; підвищення обізнаності населення щодо управління відходами.

РПУВ Чернігівської області на період до 2033 р. розроблений відповідно до документів державного планування – Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 № 820-р., Національного плану управління відходами до 2033 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. № 1353-р, Національної економічної стратегії на

період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, а також з урахуванням Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». РПУВ має зв'язок з цілями та шляхами і способами розв'язання проблем у сфері управління відходами визначеними Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року; з основними принципами та цілями Національного плану управління відходами до 2033 року; зі стратегічною ціллю 3 "Забезпечення безпечного довкілля для населення" Національної економічної стратегії на період до 2030 року; з п. 3 Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року.

РПУВ Чернігівської області взаємопов'язаний з документами регіонального рівня:

- Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, а саме зі стратегічною ціллю 2 "Комфортні та безпечні умови для життя", з оперативною ціллю 2.4 "Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку" та завданнями цілі 2.4, а саме: знешкодження токсичних відходів, очищення територій області від заборонених та непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин; недопущення забруднення довкілля недостатньо очищеними стічними та зливовими водами; реалізація природоохоронних заходів; інформаційно-просвітницька робота щодо збереження та охорони довкілля; поширення екологічних знань і популяризація бережливого ставлення до навколишнього природного середовища серед учнівської та студентської молоді;

- Програмою охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки, а саме з наступними завданнями Програми: зменшення антропогенного навантаження на довкілля; підвищення рівня очищення стічних вод та приведення показників очистки стічних вод до нормативних; збереження водних об'єктів та поліпшення їх санітарно-технічного стану; недопущення забруднення ґрунтів та підземних водоносних горизонтів; охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів, збереження об'єктів природно-заповідного фонду; підвищення рівня екологічної безпеки; запобігання та ліквідація негативного впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище; проведення моніторингових досліджень стану довкілля області; підвищення рівня екологічної культури та освіти населення.

РПУВ охоплює всі види діяльності у сфері управління відходами на території Чернігівської області.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Для підготовки даного розділу використовувалася інформація з офіційних сайтів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, були використані доповіді про стан довкілля; статистична інформація; дані моніторингу стану довкілля; експертні оцінки; інша доступна інформація.

Чернігівська область знаходиться на крайній півночі України в басейні р. Десни. Загальна площа області – 31,9 тис. км². Обласний центр – місто Чернігів. Область межує на північному заході з Гомельською областю Білорусі, на півночі – з Брянською областю Російської Федерації, на сході – з Сумською, на заході та південному заході – з Київською і на півдні – з Полтавською областями України.

Протяжність державного кордону в межах Чернігівської області – 457,7 км (суходолом – 205,0 км та річкою – 252,7 км), з них з Білоруссю – 232,6 км, з Російською Федерацією – 225,1 км).

У складі Чернігівської області – 5 районів, 57 територіальних громад, з них 24 селищні (42,1%), 17 сільських (29,8%), 16 міських (28,1%). Населених пунктів – 1509 (сіл – 1407, селищ – 86, міст – 16) (рис. 2.1).

До складу *Корюківського району* входить 5 територіальних громад: Корюківська міська, Менська міська, Сновська міська, Сосницька селищна, Холминська селищна. Адміністративним центром Корюківського району є місто Корюківка.

До складу *Ніжинського району* входить 17 територіальних громад: Батурицька міська, Бахмацька міська, Бобровицька міська ( ), Борзнянська міська, Вертіївська сільська, Височанська сільська, Дмитрівська селищна, Комарівська сільська, Крутівська сільська, Лосинівська селищна, Макіївська сільська, Мринська сільська, Ніжинська міська, Новобасанська сільська, Носівська міська, Плисківська сільська, Талалаївська сільська. Адміністративним центром Ніжинського району є місто Ніжин.

До *Новгород-Сіверського району* входить 4 територіальні громади: Коропська селищна, Новгород-Сіверська міська, Понорницька селищна, Семенівська міська. Адміністративним центром Новгород-Сіверського району є місто Новгород-Сіверський.

До *Прилуцького району* входить 11 територіальних громад: Варвинська селищна, Ічнянська міська, Ладанська селищна, Линовицька селищна, Малодівицька селищна, Парафіївська селищна, Прилуцька міська, Срібнянська

Чернігівській, Ніжинській, Прилуцькій міських громадах, які виступають основними центрами розселення області.

Клімат, прояви зміни клімату

Чернігівська область розташована у двох фізико-географічних зонах – Поліссі та Лісостепу.

Середня висота над рівнем моря – 120 м, на північному сході – 200 м, на південному заході – 120-150 м. Максимальна відмітка – 222 м (біля с. Березова Гать Новгород-Сіверського району).

Майже вся область входить до складу Придніпровської низовини, лише невелика частина на північному сході – до складу Середньої височини. Чернігівські землі лежать у лісовій смузі – це Чернігівське Полісся, в якому інколи вирізняють ще Новгород-Сіверське Полісся.

Чернігівщина являє собою незначно хвилясту рівнину, яка має загальний похил із північного сходу на південний захід. Рівнини розчленовані долинами рік до 50 м. На вододілах і терасах наявні досить великі лесові острови. Крейдове підніжжя та ерозійний краєвид поширені в лісостепу, а також на південному сході Новгород-Сіверського Полісся. Зазначена рельєфна смуга є переходом до Середньої височини. Загальна площа земель лісового фонду становить 740,2 тис. га, у тому числі вкритих лісовою рослинністю – 659,9 тис. га. Відсоток вкритих лісом площ у різних районах неоднаковий: лісистість у північній частині – 20-41 % від загальної площі району, південних – 7-20 %.

На півночі Чернігівської області переважають мішані ліси – сосна, дуб, береза, осика, чорна вільха, граб (лише в західній частині), тополя; в південному лісостепу – невеликі, переважно, дубові ліси.

На півночі області переважають дерново-підзолисті ґрунти, а також сірі й світло-сірі опідзолені та торф'яно-болотисті, на півдні – чорноземи.

У зв'язку із геологічною будовою, рельєфом, кліматичними умовами і значною лісистістю територія області вирізняється значною заболоченістю. Особливо поширені болота у поліській частині, в заплавах Дніпра, Десни та їхніх приток.

Клімат області помірно-континентальний, м'який, достатньо вологий. Зима малосніжна, у більшості років стійка, порівняно тепла, літо тепле й помірно вологе.

Середньорічна температура повітря за повоєнний період становить 6-8° тепла. За останні роки спостережень виявляється чітка тенденція до підвищення середньорічної температури повітря, головним чином за рахунок зимових місяців. Середня температура найхолоднішого місяця року (січень) становить 6-7° морозу, найтеплішого місяця (липень) досягає 19-20° тепла, але в окремі роки температура повітря помітно відхиляється від цих величин. Різниця в

середньорічній температурі повітря північної і південної частини області складає біля 1°.

Тривалість періоду з середньодобовою температурою повітря нижче 0° на території області за рік становить в середньому 104-119 днів, а вище 0° – 246-261 день.

Середня дата стійкого переходу середньодобової температури повітря через 0° в бік підвищення (початок весни) спостерігається у період 28 лютого – 5 березня, у північно-східних та східних районах 9-13 березня. Середня дата стійкого переходу середньодобової температури повітря через 0° у бік зниження (початок зими) спостерігається 23-25 листопада, у східних та північно-східних районах 19-21 листопада.

Стійкий сніговий покрив утворюється у другій половині листопада або у першій половині грудня. Середня висота снігового покриву 8-16 см. Максимальної висоти 43-59 см сніговий покрив досягав у першій десятиденці березня 1987 року. В останні 10 років інколи стійкий сніговий покрив не встановлювався, а ґрунт промерзав слабо, або навіть взагалі не промерзав.

На території області випадає в середньому 594-676 мм опадів за рік. Найбільша місячна кількість опадів припадає на червень - липень, найменша – на січень - березень. Найбільша добова кількість опадів іноді сягає 100-140 мм.

Річний розподіл напрямків вітру на території області нерівномірний. Найчастіше повторюються західні та південні вітри. В холодний період року переважають вітри південно-західного та південного напрямків, а в теплий – західного та північно-західного. Середня річна швидкість вітру становить 3-4 м/с.

Чернігівська область належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря складає 75-80 % (від 50-70 % у липні-серпні до 80-95 % взимку). Протягом року спостерігається від 20 до 44 днів з відносною вологістю повітря 30 % і менше.

Стан атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики у області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2024 році від стаціонарних джерел склав 14,5 тис. т, що на 0,4 тис. т менше ніж у 2023 році, оцінка викидів від пересувних джерел протягом 2022 р.-2024 р. не проводилась

Хімічний склад викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення в 2024 році наведено у табл. 2.1. Викиди в атмосферне повітря у Чернігівській області від стаціонарних джерел за видами економічної діяльності та категоріями стаціонарних джерел забруднення наведені у табл. 2.2 і 2.3.

Найбільші обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності (табл. 2.2) мають підприємства: сільського, лісового та рибного господарства ~ 60 %; виробництва переробної

промисловості ~ 14 %; водопостачання, каналізація, поводження з відходами ~ 10 % від загальних викидів стаціонарними джерелами по області.

Таблиця 2.1

Викиди основних забруднюючих речовин, діоксиду вуглецю в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2024 році

Основні забруднюючі речовини	Кількість підприємств, які мали викиди забруднюючих речовин і парникових газів, одиниць	Кількість викидів забруднюючих речовин і парникових газів, т	2024 у % до 2023
всього забруднюючих речовин і парникових газів	271	14543,2	97,6
у тому числі			
метали та їх сполуки:	49	1,7	109,5
з них свинець	1	0,0	66,7
Мідь	2	0,0	41,7
Нікель	1	0,0	66,7
Хром	7	0,1	94,1
Цинк	2	0,0	63,6
Арсен	1	0,0	60,0
Метан	185	7649,6	99,7
неметанові леткі органічні сполуки	91	1126,1	98,9
оксид вуглецю	202	1293,6	120,7
діоксид та інші сполуки сірки	71	141,8	95,0
з них діоксид сірки	60	129,2	94,3
сполуки азоту	250	3391,7	107,4
з них діоксид азоту	190	1205,1	127,8
оксид азоту	73	8,1	20,9
аміак	99	2176,5	100,0
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	137	933,4	54,5
стійкі органічні забруднювачі	2	0,0	29,3
з них поліароматичні вуглеводні (ПАВ)	2	0,0	29,3
Інші	31	5,3	93,1
Крім того, викиди діоксиду вуглецю, млн.т	149	0,9	більше в 1,6 р.

Таблиця 2.2

Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2024 році

Види економічної діяльності	Кількість викидів забруднюючих речовин і парникових газів		Крім того, кількість викидів діоксиду вуглецю	
	т	2024, % до 2023	т	2024, % до 2023
Усі види економічної діяльності	14543,2	97,6	880735,3	158,8
Сільське, лісове та рибне господарство	8298,0	92,9	74029,6	73,7
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	484,9	95,9	7938,8	93,1
Переробна промисловість	2341,3	115,5	100639,584	101,4
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1534,8	154,8	662839,9	226,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1398,1	97,1	15106,8	76,5
Будівництво	30,6	64,5	1018,5	42,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	52,7	114,7	369,2	80,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	164,7	24,8	10559,9	50,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	–	–	–	–
Інформація та телекомунікації	–	–	–	–
Фінансова та страхова діяльність	0,6	95,4	–	–
Операції з нерухомим майном	64,8	78,7	6782,2	79,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	0,0	80,4	2,4	81,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	–	–	–	–
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	32,6	139,2	258,0	151,0
Освіта	54,0	78,8	142,6	104,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	78,5	108,4	784,9	74,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	7,5	100,0	263,0	100,0
Надання інших видів послуг	–	–	–	–

Таблиця 2.3

Викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин за категоріями стаціонарних джерел забруднення у 2024 році

Категорія	Кількість викинутих у атмосферне повітря забруднюючих речовин, т						
	SO ₂	NO ₂	CO	неметанові леткі органічні сполуки	тверді частинки Тч2,5	тверді частинки Тч10	NH ₃
Енергетика	46,3	1110,7	1022,8	400,0	71,5	50,0	1,9
Виробництво	82,5	50,1	155,2	368,1	95,1	314,0	23,4
Сільське господарство	0,0	2,2	6,8	1,7	13,0	6,7	2143,1
Відходи	–	0,7	4,8	2,3	–	–	7,7
Інші стаціонарні джерела викидів	0,4	41,4	104,0	354,0	31,5	104,6	0,4
Усього	129,2	1205,1	1293,6	1126,1	211,1	475,3	2176,5

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у Чернігівській області наведена на рис. 2.2; 2.3.

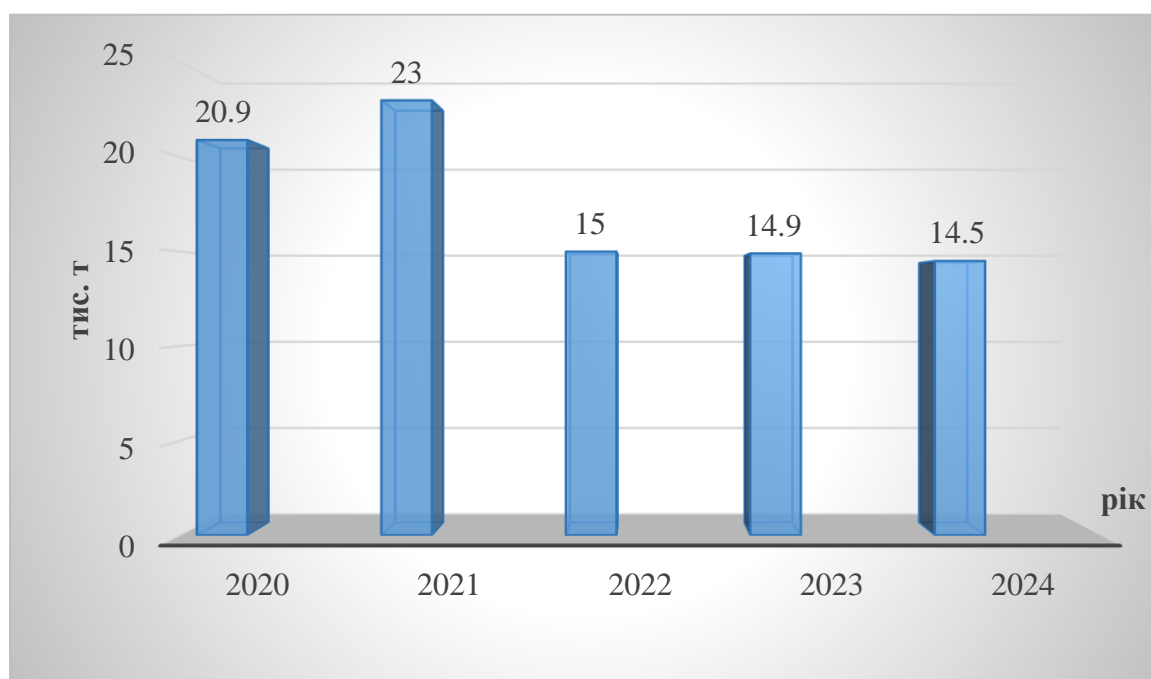

Рис. 2.2. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у Чернігівської області.

У 2021 році спостерігалось збільшення зростання викидів у атмосферу порівняно з 2020 р., далі різке падіння викидів у атмосферу від стаціонарних

джерел у 2022-2024 роками є наслідком військових дій в Україні і, зокрема, в області, що призвело до суттєвого скорочення економічної діяльності в області.

Найбільша кількість промислових підприємств знаходиться в Чернігівському районі та м. Чернігів – 97 (33 % – усіх підприємств області), у Ніжинському районі – 70 (24 %), Прилуцькому районі – 64 (22 %), Корюківському районі – 34 (12 %) та Новгород-Сіверському районі – 26 (9 %) відповідно. У містах та районах, де розташовані підприємства сільського, лісового та рибного господарства; переробної промисловості спостерігаються найвищі обсяги викидів в атмосферне повітря (рис. 2.3). Треба зазначити, що динаміка надходження викидів у атмосферу у 2022-2024 роках у Чернігівському районі значно відрізняється від довоєнної внаслідок суттєвого руйнування промислового комплексу м. Чернігова і Чернігівського району. По інших районах області, які зазнали меншого впливу воєнної агресії РФ, динаміка надходження викидів до атмосфери суттєво не змінилася. Райони з розвинутою промисловістю Ніжинський і Прилуцький створюють відповідно більші обсяги забруднення у області.

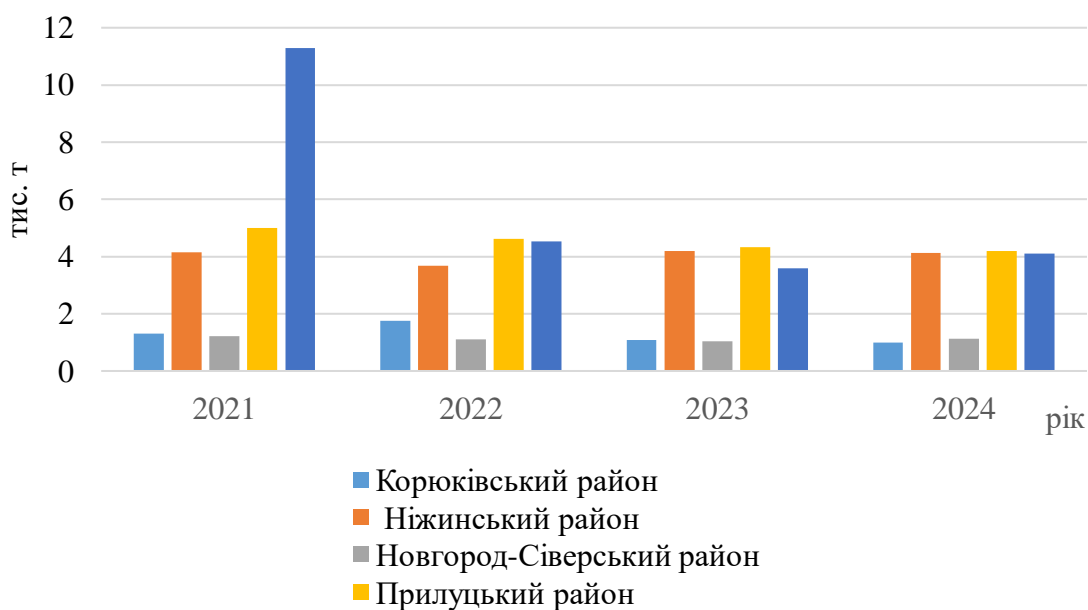

Рис. 2.3 Викиди в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по районах Чернігівської області.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Реалізація проєкту РПУВ сприятиме зменшенню обсягу викидів, зокрема парникових газів, за рахунок рекультивації звалищ побутових відходів Чернігівської області, які не відповідають нормам екобезпеки, ліквідації місць несанкціонованого видалення відходів, зменшенню видалення загального обсягу відходів завдяки їх максимальному відновленню за рахунок розвитку ринку вторинної сировини.

Водні ресурси

Чернігівська область розташована в басейні річки Дніпро в суббасейнах верхнього Дніпра та річки Десна, суббасейні середнього Дніпра.

Поверхневі водні ресурси складаються з місцевого стоку, транзитного, що надходить із суміжних країн та областей по транскордонних річках, підземних вод та запасів води, зосереджених у водоймах, озерах і болотах області.

На території області нараховується 265 річок.

Відповідно до класифікації річок України, річки області поділяються на: 2 великі річки – Дніпро (124 км) та Десна (534 км). 8 середніх – Сож, Трубіж, Супой, Удай, Судость, Сейм, Снов, Остер (загальна протяжність 767 км). 255 малих річок (загальна протяжність 4374 км).

Геопортал «Державний водний кадастр: облік поверхневих водних об'єктів» містить інформацію щодо 134 річок Чернігівської області.

Також на території Чернігівської області обліковується 2601 водойма, з них – 833 озер, 19 водосховищ, 729 руслових ставків, 1012 неруслових ставків (копань, наливні).

Найбільша кількість ставків та водосховищ побудована на малих річках, за рахунок чого їх водний стік зарегульований на 30-70 %. Джерелом наповнення штучних водойм є як води річок, так і інші: дощові, талі, підземні.

Річки мають змішаний тип живлення, переважно атмосферний, з помітною участю ґрунтових вод (снігове живлення – біля 50 %, дощове – 30 %, підземне – 20 %). Характерним є чітко виражена весняна повінь, низька літня межень, що інколи переривається дощовими паводками, та дещо підвищене стояння рівнів восени внаслідок дощів та взимку через відлиги. У період весняної повені спостерігаються найбільші підйоми рівнів води – вода виходить на заплаву, річка проносить від 40 до 80 % річного стоку.

В басейні річки Десна формується біля 22 % поверхневого стоку р. Дніпро та біля 15 % стоку всіх річок України

Основними водокористувачами-забруднювачами поверхневих об'єктів є підприємства комунального господарства:

- КП «Господар» сел. Варва Прилуцького району,
- КП ВКГ «Ічень» м. Ічня Прилуцького району,
- КП «Бахмач-водсервіс» м. Бахмач Ніжинського району,
- Остерське ВУЖКГ м. Остер Чернігівського району,
- КП «Козелецьводоканал» сел. Козелець Чернігівського району,
- КП «Вода» Коропської селищної ради сел. Короп Новгород-Сіверського району,
- КП «Куликівське ВУЖКГ» сел. Куликівка Чернігівського району,
- ПрАТ «Комунальник» м. Сновськ Корюківського району,
- КП «Ревна» м. Семенівка Корюківського району.

Також забруднення поверхневих вод області спричиняють підприємства м'ясо-молочної галузі.

Проблемою практично всіх очисних споруд, які приймають комунально-побутові стічні води, є використання населенням фосфатовмісних миючих засобів, що, в свою чергу, призводить до високих показників вмісту фосфатів на виході з очисних споруд. Існуючі технологічні регламенти роботи очисних споруд наразі не можуть забезпечити ефективну очистку зворотних вод, і, як наслідок, фіксується скид недостатньо очищених стічних вод до поверхневих водних об'єктів із перевищенням гранично допустимих показників вмісту фосфатів. Загалом ці проблеми пов'язані з недовантаженістю, зношеністю обладнання та відсутністю коштів на проведення поточних ремонтних робіт чи реконструкції в цілому.

Відповідно до наказів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 08.01.2025 № 29 «Про затвердження Програми державного моніторингу вод», Держводагентства від 13.01.2025 № 9 «Про впровадження Порядку здійснення державного моніторингу вод», у 2025 році у Чернігівській області здійснюється виконання програми державного моніторингу вод, в частині діагностичного, операційного та дослідницького моніторингу масивів поверхневих вод (МПВ) басейну річки Дніпро суббасейну річки Десна, та суббасейну Середнього Дніпра (в межах Чернігівської області). На 2025 рік передбачено здійснювати моніторинг у Чернігівській області у 7 пунктах на річках: Десна, Снов, Стрижень, Убідь, Вздвиг, Клевень та Сейм.

Аналіз стану масивів поверхневих вод у червні 2025 року в визначених пунктах моніторингу показав перевищення вмісту Кадмію ($0,5 \text{ мкг/м}^3$ при нормі $0,45 \text{ мкг/м}^3$) на р. Убідь, сел. Сосниця. Виявлено вміст флуорантену та тербутрину в межах екологічних нормативів якості в р. Убідь, р. Десна, р. Снов, р. Вздвиг, та р. Стрижень. Показник БСК₅ в пунктах моніторингу коливався від 1,90 до $2,12 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$; ХСК від 30,48 до $38,00 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$ при нормі $30,0 \text{ мгО}_2/\text{дм}^3$. Вміст сполук нітрогену нітритного перебував в інтервалі від 0,019 до $0,030 \text{ мг/дм}^3$. Амплітуда коливань сполук нітрогену нітратного у річках Чернігівської області становила 0,050- $1,65 \text{ мг/дм}^3$. Концентрація Фосфат-іонів знаходились в діапазоні від $0,30 \text{ мг/дм}^3$ до $0,50 \text{ мг/дм}^3$.

Для оцінки гострої токсичності річок навколо м. Чернігів – р. Десна, р. Стрижень та р. Білоус, систематично здійснюється найпоширеніший метод біотестування на ракоподібних *Daphnia magna* Straus, що ґрунтується на реакції живих організмів для визначання токсичності води в річках. Результати досліджень відібраних проб вказують на те, що вода в річках навколо обласного центра не чинить гостру токсичну дію на тест-об'єкти.

Згідно Екологічного паспорту Чернігівської області найбільший вплив від антропогенного навантаження відчувають безнапірні масиви підземних вод

(МПЗВ), оскільки незначна глибина залягання водовмісних відкладів та відсутність у зоні аерації слабопроникних шарів обумовлюють потрапляння забруднювальних речовин з поверхні.

Найбільш відчутний вплив на всій території області на безнапірні групи МПЗВ здійснює сільське господарство – практично у всіх перших від поверхні водоносних горизонтах в межах сільських населених пунктів визначене дифузне забруднення азотними сполуками.

На погіршення якісного стану підземних вод суттєво впливають використання міндобрив та пестицидів, зрошення на сільгоспугіддях та скиди забруднених стічних вод в поверхневі водойми. Хімічний склад води характеризується підвищеним вмістом сульфатів, хлоридів. Виявлення великих площ забруднення нітратами свідчать про стійку тенденцію до накопичення їх в ґрунтових водах. Крім того, для підземних вод перших від поверхні водоносних горизонтів характерним є природний підвищений вміст заліза.

Напірні МПЗВ, на яких базується централізоване водопостачання, за природними показниками переважно захищені (не уразливі до забруднення). Це є важливою умовою збереження їх доброго хімічного стану. Природна захищеність обумовлена наявністю в їхній покрівлі водотривких товщ, що перешкоджають проникненню забруднюючих речовин з поверхні землі.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Враховуючи технічний стан водоочисних споруд області, якщо проєкт РПУВ території не буде затверджений, можна очікувати погіршення стану поверхневих і підземних вод області.

Земельні ресурси і ґрунти

Останній раз уточнення показників земельного фонду області Головним управлінням Держгеокадастру у Чернігівській області проводилось станом на 01 січня 2016 року.

Показник загальної території склав 3190,3 тис. га., з них 64,8 % займають сільськогосподарські землі, 21,7 % – ліси та інші лісовкриті площі, 4,1 % – відкриті заболочені землі, 0,9 % – відкриті землі без рослинного покриву, 2,1 % території перебуває під водою.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси в області є сільське господарство, промисловість, енергетика, транспорт, оборонна діяльність, господарська діяльність населення.

Екологічну стійкість земельних ресурсів характеризує ступінь розораності земель. Зокрема, формування потужних аграрних підприємств у сільському господарстві, які орендують масиви орних земель, що налічують десятки тисяч гектарів, веде до максимального спрощення агроландшафтів. Окремі поля, зайняті зерновими культурами, досягають площі багатьох сотень гектарів, на яких відсутнє належне невиснажливе чергування сільськогосподарських культур

у сівозмінах. Найбільш нестійкими в екологічному відношенні є ті райони, в яких розорані землі внаслідок антропогенної діяльності значно переважають над умовно стабільними угіддями. Низькостійкими та найбільш вразливими в екологічному відношенні залишаються території Ніжинського та Прилуцького районів області.

Використання земельних угідь населенням громад для організації місць видалення відходів створює не лише техногенне навантаження на прилеглі землі, а й подальшу загрозу забруднення підземних та поверхневих вод області.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Якщо не будуть запроваджені новітні технології у сфері управління відходами, буде відбуватися подальше забруднення ґрунтів, разом з цим можливе і забруднення підземних вод. Тому у проєкті РПУВ передбачені заходи щодо охорони земель, у тому числі: формування екологічної свідомості населення (з метою зменшення несанкціонованого видалення відходів), рекультивация звалищ побутових відходів на території області, що не відповідають нормам екобезпеки, ліквідація стихійних місць видалення відходів, що сприятиме зменшенню техногенного навантаження на прилеглі земельні території і на водні ресурси області.

Мінерально-сировинні ресурси

Державним балансом фіксується існування 323 родовищ у Чернігівській області. З цих родовищ на сьогоднішній день розробляється 106 (з них 72 родовища та 34 об'єкти обліку), тоді як 176 родовищ залишаються нерозробленими. З 20 родовищ *нафти* в господарський обіг включено 18, які мають балансові видобувні запаси нафти обсягом 12,7 млн. т., що становить 9,45% від загальних нафтових запасів України. Найбільші родовища нафти – Гнідинцівське, Талалаївське та Леляківське. На сьогодні, одну третину обласного видобутку цієї сировини забезпечує Талалаївське родовище.

Кам'яне вугілля поширене у верхньобашкирських та намюрських відкладах виявлене на Анисівській, Березнянській, Борківській, Ведильцівській структурах.

За результатами пошуків виявлено Дроздовицьке родовище *бурого вугілля*, що за сучасними вимогами відповідає кондиціям. Поклади потужністю від 0,1 до 4,9 м розкриті свердловинами на глибинах 11–59 м.

Чернігівська область є третьою за запасами *торфу* в Україні, з балансовими запасами 66,146 мільйонів тонн, що становить 12% загальних промислових запасів країни. Досліджено 86 родовищ, переважна частина яких приурочена до долин річок Замглаю, Снову, Крюкової, Смяч, Тетєви, Дніпра, Десни та ін. Глибина торфового покладу велика і місцями досягає 6–7 м, проте такі ділянки займають незначні площі, у середньому глибина становить 1–2 м, рідко 3 м. Найбільші родовища торфу Замелай, вироблене майже на 60%,

Залізниця- Пористе Крюківське I, Сновське III нині законсервовані або не розробляються, за винятком Сновського III, яке інтенсивне експлуатується.

На території області знайдено єдине в Україні родовище *бішофіту*, відомого як Новоподільське родовище, розташоване в Ічнянському районі.

Є шість родовищ крейди з загальними запасами 34 мільйони тонн, при цьому найбільші з них розташовані в районі Новгород-Сіверського, зокрема Путівське родовище.

Піски є загальнопоширеними в області, включаючи поклади скляних і формувальних пісків. На території робіт відоме одне Ріпкинське родовище формувального піску. Ці піски використовують у формувально-стрижневих сумішах для чавунного лиття. Відомі також Папірнянське, Грибово-Руднянське,

На території Чернігівської області відоме Чудівське родовище вогнетривких сірих *глин*, пов'язане з відкладами строкатих глин неогену. Глини придатні для виготовлення тугоплавкої цегли. Родовище не розробляється.

На Невклянському, Голубівському, Грабівському, Тупичівському родовищах розробляються строкаті *глини*, що слугують матеріалом для виготовлення цегли та черепиці. Льговське родовище законсервоване. На Полуботському родовищі присутні глини, що використовують для виробництва керамзиту. Родовище не розробляється.

Прісні води досить поширені на території Чернігівської області і широко використовуються місцевим населенням для господарських та питних цілей. З Чернігівського, Славутицького, Михайло-Коцюбинського, Щорсівського та Городнянського родовищ видобувають гідрокарбонатні, кальцієво-магнієві, натрієві води. Всі, окрім Городнянського родовища, розробляються. Родовище Березна розташоване за 3 км від селище Березна. Водоносний горизонт юрських відкладів представлений верхнім і середнім відділами. Глибина залягання водоносного горизонту – 790-799 м, потужність 150-300 м. За хімічним складом води хлоридні натрієві, із загальною мінералізацією 4,0 г/дм³. Тип води миргородський. Родовище розробляється.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Реалізація проєкту РПУВ не вплине на рельєф території планової діяльності Чернігівської області, використання корисних копалин території не передбачається.

Рослинний та тваринний світ. Природно-заповідний фонд

Область розташована у зонах мішаних лісів і лісостепу. Середня лісистість території Чернігівської області складає 20,9% і за останні 20 років зросла на 0,6%. Загальна площа земель лісового фонду становить 740,2 тис. га, у т. ч. вкриті лісом землі – 659,9 тис. га, та нараховує 56 лісокористувачів.

Лісистість території області нерівномірна й коливається від 37-41% (Новгород-Сіверський, Корюківський райони) до 8-11% (Прилуцький район).

На півночі Чернігівщини переважають мішані ліси – сосна, дуб, береза, осика, чорна вільха, граб (лише в західній частині), тополя; в південному лісостепу – невеликі, переважно, дубові ліси.

Лісовий фонд як області, так і України, є високопожежонебезпечним об'єктом. Значна частка хвойних насаджень, наявність територій, забруднених радіонуклідами, зумовлюють високий та середній клас пожежної небезпеки. Найбільш пожежонебезпечними є лісові землі з I класом пожежної небезпеки. Їх частка складає 24% від загальної площі лісів державних підприємств Чернігівської області. Загалом найбільші площі лісів зосереджені в Корюківському, Новгород-Сіверському та Чернігівському районах.

Основні фактори, що несуть загрозу для рослинності області, – випалювання сухої рослинності у весняно-осінній період, що призводить до виникнення пожеж у лісах; всихання лісових культур; самовільні рубки.

Чернігівщину населяє близько 425 видів хребетних тварин, серед яких понад 65 видів ссавців, близько 290 видів птахів, більше 45 видів риб. З них до Червоної книги України занесено 161 вид, до списку міжнародного союзу охорони природи – 29 видів, до Європейського червоного списку – 52 види, до списку видів Бернської конвенції – 390 видів, Бонської конвенції – 30 видів

Станом на 01.01.2025 у Чернігівській області налічується 682 об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення, загальною площею 263675,7330 га. Чернігівська область посідає 1 місце в Україні за кількістю заповідних територій.

Природно-заповідний фонд (далі – ПЗФ) складають – заказники, пам'ятки природи, парки, парки-пам'ятки. ПЗФ Чернігівської області включає об'єкти загальнодержавного значення:

– національні природні парки: Ічнянський (площею 9665,8 га), Мезинський (площею 31035,2 га), Залісся (площею 1287,5 га);

– ландшафтні заказники: Замглай, Рихлівська дача, Мурав'ївський, загальна площа 6312,6832 га;

– ботанічні заказники: Брецький, Оболонський, Путивський, Середовщина, загальна площа 1038,00 га;

– гідрологічні заказники: Болото "Мох", Дорогинський, "Кравчукове болото", Сосинський, загальна площа 2556,00 га;

– загальнозоологічні заказники: Каморетський, 515,00 га;

– комплексні пам'ятки природи: Урочище "Гуліне", 100,00 га;

– гідрологічні пам'ятки природи: Вадень, Болото "Гальський мох", Козероги, Мурав'ївська, Озеро "Святе", Озеро "Трубин", загальна площа 200,00 га;

– дендрологічні парки: Тростянець, 204,70 га;

– зоологічні парки: Менський, 9 га;

– парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: Сокиринський парк, 40 га;

Об'єкти регіонального значення ПЗФ – регіональний ландшафтний парк «Міжрічинський» (78753,95 га, регіональний ландшафтний парк «Ніжинський» (6122,6991 га), регіональний ландшафтний парк «Ялівщина» (площею 168,7 га), 41 ландшафтних заказників, 39 лісових заказників, 97 ботанічних заказників, 2 ентомологічні заказники, 2 іхтіологічні заказники, 5 орнітологічних та 263 гідрологічні заказники, 130 пам'яток природи, 18 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 53 заповідні урочища.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Реалізація РПУВ не вплине на кількісні та якісні показники флори й фауни, не призведе до зміни лісового фонду. Важливо зменшувати антропогенний вплив людини на природні екосистеми, зокрема ліси, тому зменшення впливу відходів на природні екосистеми, зокрема за рахунок ліквідації несанкціонованих міст видалення відходів, проведення просвітницької діяльності серед населення, що передбачається у РПУВ, є важливою складовою.

Об'єктів історико-культурної спадщини

На державному обліку в Чернігівській області перебуває 6266 (11047 разом з внутрішньоконструктивними) об'єктів культурної спадщини, у тому числі: 3575 (7485 разом з внутрішньоконструктивними) – археології, 2519 (3384 разом з внутрішньоконструктивними) – історії, 172 – монументального мистецтва.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

РПУВ не буде мати вплив на стан об'єктів культурної спадщини. Якщо під час проведення будь-яких робіт виявлено знахідку археологічного або історичного характеру (уламків посуду, кісток, знарядь праці, зброї і т.д.), то згідно ст. 36 Закону України «Про охорону культурної спадщини», виконавець робіт зобов'язаний зупинити їх подальше ведення і протягом однієї доби повідомити про це відповідний орган охорони культурної спадщини, на території якого проводяться земляні роботи.

Управління відходами

Враховуючи природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів, що утворюються в області, займають тверді побутові відходи, які в основному видаляються на полігони, у місця видалення відходів, накопичувачі тощо.

Напрямки поводження з відходами розподілено наступним чином:

- на полігонах та у місцях видалення відходів видаляється за рік близько 200 тис. т відходів (за даними Головного управління статистики в Чернігівській області);
- на підприємствах утворюється близько 0,5 тис. т промислових токсичних відходів, з них – частина оброблюється на існуючих установках, інші – передаються для знешкодження на відповідних

потужностях за межі області, незначна кількість розміщується на власних об'єктах видалення (підрозділи ПАТ «Укрнафта»).

Інформація щодо відходів у Чернігівській області наведена у табл. 2.4-2.5, рис. 2.4.

Відповідно до змін законодавства небезпечність відходів визначається не за класами небезпеки, а за наявністю у відходів однієї чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, наведених у додатку 3 (Перелік властивостей, що роблять відходи небезпечними) Закону України «Про управління відходами». До 2023 року в офіційній статистиці використовували градацію за класами небезпеки.

Таблиця 2.4

Інформація про утворення відходів у Чернігівській області, т

Відходи I-IV класів небезпеки	2020 р.	2021 р.	2022р.	2023 р.	2024 р.
Утворено відходів					
Усього відходів	498374,4	456154,3	245827,4	306693,0	477110,0
Відновлено відходів					
Усього відходів	73139,5	60360,4	47018,6	66151,3	108418,0
Спалено відходів					
Усього відходів у тому числі:	16530,9	14144,5	17668,0	22712,9	18211,0
– отримання енергії	7142,9	6357,9	3284,5	2042,8	18165
– теплового перероблення	9388,0	7786,6	14383,5	20670,1	Інф.відесутня
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти					
Усього відходів	259634,5	265243,8	251409,7	282071,3	294335

Обсяги утворення відходів у області загалом залишаються сталими (рис. 2.4) і коливаються у межах $\pm 10\%$. Зменшення утворення відходів у 2022 та 2023 роках зумовлено воєнними діями на території Чернігівської області, через що знизилась економічна діяльність в області, відбулося переміщення населення, а також інформація по відходам отримана за ці роки може бути неповною через зазначені причини.

Слід відмітити зростання на $\sim 9\%$ обсягів відновлених відходів, що очевидно зумовлено реалізацією в області програм пов'язаних із сортуванням та переробкою вторинної сировини.

У Чернігівській області значний негативний вплив на об'єкти довкілля здійснюють: промислові токсичні відходи, відходи, які утворилися в результаті реформування аграрного сектору економіки – непридатні та заборонені до використання хімічні засоби захисту рослин.

Рис. 2.4. Динаміка руху відходів у Чернігівській області.

Серед різних видів відходів, які утворюються в процесі господарської діяльності, найбільшу небезпеку для довкілля і здоров'я населення становлять токсичні промислові відходи, що мають у своєму складі фізіологічно активні речовини, які викликають токсичний ефект.

Тверді побутові відходи (далі ПВ), що утворюються в регіоні, складуються на полігонах та у місцях видалення відходів. Станом на 09.07.2023 року до обласного реєстру місць видалення відходів (далі – МВВ) внесено 552 МВВ, з них: звалища ПВ – 496; полігони ПВ – 10; полігон твердих виробничих відходів – 1; золонакопичувачі – 2; золівідвал – 1; ставки-накопичувачі – 2; шламонакопичувачі – 2; мулонакопичувач – 1; очисні споруди (поля фільтрації, мулові майданчики) – 33; місце видалення відходів деревини – 1; майданчик по переробці (видаленню) медичних відходів – 1; майданчик складування та відновлення забруднених ґрунтів – 1; місце видалення осаду від нейтралізації стічних вод гальванічного виробництва – 1. Вказані об'єкти займають площу 1912,8334 га.

Система обліку твердих побутових відходів не відтворює реальної картини щодо фактичної кількості утворення відходів. Метрологічний облік відходів (зважування) забезпечується не на всіх полігонах та звалищах. Облік відходів, які потрапляють на більшість місць видалення ПВ, проводиться візуально лише в одиницях об'єму, що в перерахунку на одиниці маси не відтворює реальну картину обсягів відходів, які розміщуються на об'єктах. На багатьох місцях видалення відходів сільських територіальних громад облік взагалі не ведеться. Тому наявні дані щодо обліку відходів на полігонах ПВ та у місцях видалення відходів мають індикативний характер і не відтворюють реальну картину утворення та накопичення відходів.

Таблиця 2.5

Інформація про кількість та площу діючих полігонів та звалищ твердих побутових відходів, які внесені до обласного реєстру місць видалення відходів

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону (район)	Кількість полігонів та звалищ	Площа, зайнята полігонами та звалищами, га
1.	м. Ніжин	1	15,32
2.	м. Н-Сіверський	1	5,0
3.	Корюківський	80	76,0066
4.	Ніжинський	101	128,44
5.	Новгород-Сіверський	72	71,505
6.	Прилуцький	92	97,248
7.	Чернігівський	157	208,9111
	Разом:	504	602,4307

У місті Чернігові захоронення рідких промислових токсичних відходів проводилось у ставках-накопичувачах, які почали будуватися на початку 60-х років минулого століття. З липня 2005 року експлуатація об'єкту припинена. На 01.01.2023 у ставках-накопичувачах залишається біля 130 тис. м³ токсичних відходів, які негативно впливають на навколишнє середовище: спостерігається розширення ореолу забруднення ґрунтових вод, забруднення атмосферного повітря продуктами випаровування та ґрунтів прилеглих територій важкими металами. Відповідно до інформації Управління житлово-комунального господарства Чернігівської міської ради, вказані відходи на 97,37-99,99% складаються із води та на 2,63-0,01% - забруднюючих речовин.

У Чернігівській області залишається загроза забруднення ґрунтів і підземних водоносних горизонтів та виникнення надзвичайної ситуації внаслідок накопичення значних обсягів непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (далі – ХЗЗР).

Згідно з уточненими даними комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання у сільському господарстві ХЗЗР, проведеної на початку 2025 року, станом на 01.02.2025 на території 3 районів області (Ніжинського, Новгород-Сіверського, Прилуцького) зберігалось 139,5 тонн заборонених і непридатних до використання ХЗЗР, що підлягають знешкодженню (видаленню). Стан наявних 24 складів зберігання пестицидів є незадовільним, що створює значну небезпеку для життя і здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища внаслідок міграції токсичних компонентів у підземні і поверхневі води, ґрунти та атмосферне повітря.

Стан місць видалення твердих побутових відходів становить реальну небезпеку для довкілля та населення, що проживає на прилеглих територіях. На

більшості їх відсутні спеціальні природоохоронні споруди та системи екологічного моніторингу, не визначені технологічні карти, накопичення сміття проводиться безсистемно, ущільнення та присипка ґрунтом здійснюється не своєчасно або взагалі не проводиться, не ведеться облік відходів, не відновлюється або відсутнє обвалування, прилегла територія засмічена відходами.

Недостатня кількість та технічний стан спеціалізованої техніки ставить під загрозу процес сміттєвидалення в більшості районних центрів. На територіях сільських рад відсутні спеціалізовані підприємства у сфері поводження з побутовими відходами, самі відходи складаються у природних рельєфних утвореннях. Існуюча система санітарного очищення населених пунктів недосконала, її фрагментарність, роз'єднаність та різнорідність не забезпечує достатнього контролю за санітарним станом територій та операціями поводження з побутовими відходами.

Через відсутність в області сміттєпереробних та сортувальних комплексів, на полігони та у місцях видалення відходів потрапляє значна частина відходів, які мають ресурсну цінність і підлягають переробці та відновленню. Основну масу відходів як вторинної сировини складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням.

В результаті життєдіяльності населення утворюються відходи, які містять небезпечні складові, зокрема відпрацьовані люмінесцентні та енергозберігаючі лампи, зіпсована електронна техніка та електричне обладнання, відходи автотранспорту тощо. Враховуючи досягнення науково-технічного прогресу, обсяги побутових відходів, що утворюються у населення та містять небезпечні складові, будуть постійно збільшуватися. Вказані групи відходів в основному не вилучаються, а вивозяться на полігони та у місця видалення відходів за унітарною схемою видалення. При цьому на даному етапі, не можливо оцінити їх обсяги та наслідки для довкілля.

Станом на 01.01.2025 у Чернігівській області частково впроваджено систему роздільного збирання твердих побутових відходів для подальшої переробки корисних компонентів у наступних населених пунктах: у містах Новгород-Сіверський, Корюківка, Мена, Семенівка, Носівка, Ніжин, Прилуки, Сновськ, селища міського типу Березне, Гончарівське, Добрянкa, Михайло-Коцюбинське, Короп, Сосниця, Талалаївка, Куликівка, Козелець, Лосинівка, Ріпки, Линовиця а також у низці населених пунктів Чернігівського, Прилуцького, Ніжинського та Новгород-Сіверського районів.

Значною в Чернігівській області є кількість відходів від руйнувань, що утворились від початку повномасштабного вторгнення рф. Для тимчасового зберігання відходів від руйнувань на Чернігівщині визначено чотири місця: два на території Киселівської громади і по одному в Іванівській та Київській.

За інформацією Департаменту екології та природних ресурсів ОДА Чернігівської області станом на 1.04.2025 р. у області обліковується 16,7 тис. тонн відходів від руйнувань, що утворилися внаслідок пошкодження будівель та споруд під час бойових дій, терористичних актів, диверсій, а також під час робіт з ліквідації їх наслідків.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

Накопичення обсягів відходів без належного їх утримання у місцях видалення відходів, відсутність дієвої системи вилучення вторинних ресурсів та сучасного підприємства з переробки ПВ, утворення стихійних звалищ створює ризики негативного впливу на здоров'я населення Чернігівської області. Реалізація проєкту РПУВ дозволить вирішити питання сміттєвидалення у Чернігівській області, провести рекультивацію ставків-накопичувачів рідких відходів. У проєкті РПУВ визначені заходи підвищення екологічної свідомості населення щодо роздільного збору відходів. Також у проєкті РПУВ передбачено заходи щодо зменшення шкідливого впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини за рахунок впровадження ефективних методів збирання, зберігання, перевезення та захоронення твердих побутових відходів відповідно до сучасних вимог охорони довкілля; налагодження ефективних систем поводження з твердими побутовими відходами в межах територіальних громад, запобігання утворенню несанкціонованих звалищ відходів; заходи щодо впровадження роздільного збирання компонентів твердих побутових відходів.

Здоров'я населення

Демографічна ситуація на Чернігівщині є складнішою ніж загалом в Україні. За коефіцієнтом народжуваності і коефіцієнтом смертності регіональні характеристики найгірші в Україні (народжуваність по області – 5,5 проміле проти 7,3 по Україні, смертність – 22,0 і 18,5 проміле відповідно). Для сільської місцевості цей розрив більший: народжуваність 5,1 проти 7,9 проміле по Україні, смертність – 28,4 проти 19,7 проміле відповідно. Причини смертності населення (за даними закладів охорони здоров'я області) наведені у табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Причини смертності населення

№ з/п	Класи хвороб	Померло всього			
		2023		2024	
		Абс. знач.	На 100 тис. нас.	Абс. знач.	На 100 тис. нас.
1	Деякі інфекційні та паразитарні хвороби	99	10,4	83	8,7
	в т.ч. туберкульоз	42	4,4	25	2,6
2	Новоутворення	1776	186,8	1718	180,7
	в т.ч. злоякісні	1760	185,1	1710	179,9

№ з/п	Класи хвороб	Померло всього			
		2023		2024	
		Абс. знач.	На 100 тис. нас.	Абс. знач.	На 100 тис. нас.
3	Хвороби крові, кровотворних органів і окремі порушення із залученням імунного механізму	4	0,4	6	0,6
4	Хвороби ендокринної системи, розладу харчування, порушення обміну речовин	90	9,5	88	9,3
	в т.ч. цукровий діабет	87	9,2	80	8,4
5	Розлади психіки та поведінки	40	4,2	42	4,4
	в т.ч. алкоголізм	39	4,1	40	4,2
6	Хвороби нервової системи	113	11,9	75	7,9
	в т.ч. епілепсія	11	1,2	4	0,4
	розсіяний склероз	4	0,4	4	0,4
7	Хвороби системи кровообігу	10236	1076,6	9894	1040,6
	в т.ч. ревматизм активний	-	-	-	-
	ревматизм хронічний	8	0,8	9	0,9
	всі форми гіпертонічної хвороби	5314	558,9	5059	532,1
	гіпертонічна хвороба без ІХС та ЦВХ	1	0,1	4	0,4
	інсульти	852	90,0	842	89,0
	інфаркт міокарда з ГХ	77	8,1	64	6,7
	інфаркт міокарда без ГХ	60	6,3	63	6,6
	кардіосклероз з ГХ	3710	390,2	3704	389,6
	кардіосклероз без ГХ	3348	352,1	3166	333,0
	ішемічна хвороба з ГХ	4578	481,5	4335	455,9
	ішемічна хвороба без ГХ	3669	385,9	3511	369,3
	цереброваскулярні хвороби з ГХ	735	77,3	720	75,7
	цереброваскулярні хвороби без ГХ	510	53,6	498	52,4
	хвороби артерій, артеріол	170	17,9	132	13,9
	флебіт, тромбофлебіт	14	1,5	8	0,8
8	Хвороби органів дихання	369	38,8	423	44,5
	в т.ч. ГРЗ	-	-	1	0,1
	пневмонія	231	24,3	275	28,9
	хронічний бронхіт	68	7,2	73	7,7
	бронхіальна астма	6	0,6	5	0,5
9	Хвороби органів травлення	533	56,1	475	50,0
	в т.ч. виразкова хвороба	45	4,7	20	2,1
	ЖКХ, холецистит	6	0,6	11	1,2
	цироз печінки	279	29,3	247	26,0
	хвороби підшлункової залози	41	4,3	32	3,4
	апендицит	1	0,1	1	0,1
	грижа	3	0,3	-	-

Продовження таблиці 2.6

№ з/п	Класи хвороб	Померло всього			
		2023		2024	
		Абс. знач.	На 100 тис. нас	Абс. знач.	На 100 тис. нас
10	Хвороби шкіри та підшкірної клітковини	23	2,4	22	2,3
11	Хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини	11	1,2	10	1,1
12	Хвороби сечостатевої системи	60	6,3	82	8,6
	в т.ч. гострий нефрит, нефрози	2	0,2	6	0,6
	інфекції нирок	17	1,8	24	2,5
	сечокам'яна хвороба	6	0,6	3	0,3
13	Вагітність, пологи та післяпологовий період	1	0,01	1	0,01
14	Окремі стани, що виникають у перинатальному періоді	6	0,6	5	0,5
15	Вроджені аномалії (вади розвитку), деформації і хромосомні порушення	9	0,9	9	0,9
16	Симптоми, ознаки та відхилення від норми, що виявлені при лабораторних та клінічних дослідженнях, не класифіковані в інших рубриках	104	10,9	64	6,7
17	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин	1021	107,4	818	86,0
18	Хвороби ока та придаткового апарату	-	-	-	-
19	Хвороби вуха та соскоподібного відростка	-	-	-	-
Померло від усіх причин		14533	1528,5	13829	1454,5

Згідно статистичних даних причин смертності основна частка смертей приходить на хвороби системи кровообігу та новоутворення.

Чернігівська область є однією з найбільших в Україні за територією (5,3% площі України), при цьому, за наявними статистичним даними, станом на 01.01.2022 густота населення є найменшою серед регіонів країни і становить 30,1 осіб на 1 км², що вдвічі менше середнього значення по країні.

Населення області розподілене досить не рівномірно по її території. Без урахування Чернігівської, Ніжинської та Прилуцької громад найвища щільність населення (понад 35 осіб/км²) характерна для Ладанської, Киїнськ та Бахмацької громад, найнижча (менше 10 осіб/км²) – Гончарівської та Любецької.

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

У випадку, якщо РПУВ не буде затверджено, показники стану здоров'я населення та рівні захворюваності залишаться без змін. У той же час реалізація

заходів проєкту РПУВ дозволить покращити систему управління з відходами, що в позитивно вплине на стан довкілля та здоров'я населення.

В рамках формування Звіту про СЕО був виконаний SWOT-аналіз стану системи управління відходами на території Чернігівської області, результати якого наведені в табл. 2.7. SWOT-аналіз є дієвим інструментом для прийняття управлінських рішень щодо подальшого удосконалення документа державного планування з урахуванням регіональних особливостей. Виявлені при проведенні SWOT аналізу слабкості, можливості і загрози можуть бути використані при прийнятті стратегічних, коротко- та довгострокових управлінських рішень.

Таблиця 2.7

SWOT-аналіз стану системи управління відходами на території Чернігівської області

Сильні сторони (внутрішні чинники)	Слабкі сторони (внутрішні чинники)
Відносно низький рівень утворення небезпечних відходів	Технічна зношеність об'єктів інфраструктури управління відходами
Високий рівень охоплення населення збором ПВ	Низький рівень впровадження системи роздільного збору відходів
Зменшення обсягів утворення відходів у період 2015–2023 рр.	Відсутність належного управління небезпечними відходами від домогосподарств (батарейки, лампи, електроніка, ліки)
Ефективне управління промисловими відходами I–III класів безпеки за рахунок видалення на місцевих підприємствах та передачі залишків на спеціалізовані потужності за межами регіону	Високий рівень завантаженості існуючих полігонів та сміттєзвалищ
Переважання відходів IV класу небезпеки (менш токсичні, можливість повторного використання)	Відсутність спеціалізованих об'єктів інфраструктури управління відходами
Специфіка економіки області (аграрний профіль → можливості для використання органічних відходів)	Недостатня екологічна свідомість і культура населення щодо управління відходами
Наявність системи державного та регіонального контролю (ОДА, Держекоінспекція, департаменти)	Наявність несанкціонованих сміттєзвалищ, які не ліквідовуються в повній мірі
Наявність системи підготовки фахівців у сфері екології та економіки довкілля	Недостатнє фінансування заходів у сфері управління відходами
Державні та регіональні стратегії й плани управління відходами відповідно до вимог ЄС	Неповна статистика через воєнний стан (частина підприємств не звітує)

Можливості (зовнішні чинники)	Загрози (зовнішні чинники)
Використання аграрних та органічних відходів (компостування, біогаз, добрива)	Військові дії: руйнація інфраструктури, збільшення обсягів будівельних відходів, проблеми з обліком
Модернізація інфраструктури за підтримки міжнародних партнерів	Швидке заповнення полігонів
Розвиток циркулярної економіки та "зеленого бізнесу" у сфері переробки (пластик, скло, електроніка)	Міграція населення і зниження ефективності збору та переробки відходів
Використання будівельних відходів від руйнувань для відновлення інфраструктури	Ризик неконтрольованого зберігання небезпечних відходів (хімікати, медичні відходи)
Розвиток системи розширеної відповідальності виробника (відходи упаковки, батарей, електроніки)	Відсутність у національному законодавстві організаційно-правових засад ефективної та сталої системи управління відходами
Гармонізація законодавства України з європейським	Транскордонні ризики забруднення території
Залучення інвестицій у сферу енергозбереження й ресурсозбереження	Погіршення стану довкілля та здоров'я населення
Співпраця з європейськими країнами щодо обміну досвідом	Недостатнє фінансування і бюрократичні бар'єри реалізації стратегій
Значний потенціал переведення ПВ у вторинні матеріальні ресурси	Значні прогалини в інформаційному забезпеченні управління відходами

Прогнозні зміни, якщо проєкт РПУВ не буде затверджений.

У випадку якщо документ державного планування – Регіональний план управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року не буде затверджено, рівень ризику погіршення екологічної ситуації в області та його негативного впливу на здоров'я населення може зрости. Незатвердження РПУВ, може спричинити до того, що залишаться не вирішеними проблеми, які дозволили б знизити ймовірність настання цих ризиків, та забезпечити поступальний рух у напрямі сталого управління відходами в місті на засадах збереження та охорони довкілля, а також покращення здоров'я населення, зокрема:

– *проблеми загальнодержавного значення*: загроза забруднення ґрунтів і підземних водоносних горизонтів та виникнення надзвичайної ситуації внаслідок накопичення значних обсягів безхазяйних непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин; забруднення атмосфери викидами промислових підприємств; забруднення гідросфери скидами стічних вод промислових підприємств і комунально-побутовими стічними водами; проблеми переробки відходів енергетичної та інших галузей промисловості;

– *проблеми місцевого значення*: забруднення підземних водоносних горизонтів; незадовільний стан існуючих місць видалення відходів та полігонів твердих побутових відходів; відсутність сміттєпереробних заводів;

– *проблеми, вирішення яких не потребує залучення значних матеріальних (фінансових) ресурсів: еколого-просвітницьке виховання населення.*

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄ-ДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВУ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

На території Чернігівської області факторами, які спричиняють загрозу стану флори, фауни, надр, клімату, ландшафту, здоров'ю населення є перш за все звалища побутових відходів, які не відповідають нормам екобезпеки, місця зберігання непридатних або заборонених до використання пестицидів, ставки-накопичувачі рідких відходів. В Чернігівській області відсутні суб'єкти господарювання, що здійснюють управління небезпечними відходами.

В області функціонують 22 суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини, що створює умови для належного управління відходами в області та сприяє захисту навколишнього середовища, здоров'я людей та економії ресурсів. Відновлення відходів дозволяє повторно використовувати матеріали, що зменшує кількість відходів.

Об'єктів оброблення та відновлення відходів зареєстрованих у області недостатньо для забезпечення максимального відновлення відходів, які накопичуються. Проектом РПУВ передбачається організація максимальної утилізації відходів, мінімізація їх видалення, що забезпечить покращення стану навколишнього природного середовища та підвищить ресурсну забезпеченість регіону за рахунок використання енергетичного та матеріального потенціалу вторинних ресурсів.

РПУВ Чернігівської області охоплює всю територію області та визначає політику у сфері управління відходами у відповідності до ієрархії пріоритетів поводження з відходами, максимального зменшення їх захоронення на полігонах та збільшення обсягів перероблення; спрямований на забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я населення, шляхом зменшення негативного впливу відходів на довкілля.

Загальна інформація про стан довкілля Чернігівської області та здоров'я населення на територіях, які ймовірно зазнають впливу в результаті реалізації цілей та завдань РПУВ, наведена в розділі 2. Згідно з наведеною інформацією найбільш вразливими складовими довкілля області є атмосферне повітря, поверхневі та підземні води, ґрунти, здоров'я населення.

При «нульовому» сценарії, тобто у разі якщо не розробляється або не затверджується РПУВ, ускладнюється питання забезпечення належного санітарно-гігієнічного стану довкілля, і ця альтернатива веде до погіршення екологічної ситуації, неефективного використання земельних ресурсів, виникнення стихійних звалищ, забруднення водного басейну, погіршення благоустрою в цілому.

Розробка та затвердження РПУВ, а також реалізація його заходів, які

передбачають максимальне охоплення населення якісними послугами з відновлення побутових відходів у Чернігівській області; підвищення рівня компетенції та спроможності місцевих органів влади в налагодженні системи поводження з твердими побутовими відходами; досягнення максимального перероблення твердих побутових відходів в Чернігівській області; поступове створення за кластерним принципом та на засадах міжмуніципального співробітництва (ММС) регіональних об'єктів інфраструктури поводження з твердими побутовими відходами; упорядкування наявних місць видалення відходів та полігонів, приведення їх у відповідність до належних вимог; підвищення рівня відповідального ставлення громадян до поводження з твердими побутовими відходами.

Територія області, яка ймовірно зазнає впливу внаслідок реалізації РПУВ включає: території, де буде удосконалена система поводження з відходами; території поблизу місць розташування полігонів побутових відходів, місць розміщення промислових відходів та інших об'єктів інфраструктури системи поводження з відходами.

Реалізація РПУВ сприятиме покращенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я. Водночас, на територіях в зоні впливу нових об'єктів інфраструктури системи управління відходами можливі додаткові впливи на довкілля, які будуть оцінюватися при підготовці окремих проєктів із включенням відповідних заходів щодо попередження та мінімізації негативних впливів.

РПУВ передбачається 14 сміттєсортувальних і 6 сміттєперевантажувальних станцій, ліквідація 436 місць видалення відходів, які не відповідають санітарному та екологічному законодавству, або є надлишковими місцями розміщення побутових відходів. Це сукупно зменшить негативне навантаження на екологічний стан цих територій. Одночасно РПУВ передбачає 4 регіональних полігони твердих побутових відходів поблизу м. Чернігів, м. Мена, м. Прилуки, м. Ніжин і 1 полігон поблизу м. Славутич, організованих відповідно до нормативних вимог, що дозволить сконцентрувати негативний вплив на локальних ділянках, «звільнивши» решту територій. До введення в експлуатацію регіональних полігонів, які будуть відповідати вимогам екологічної безпеки, пропонується залишити 68 місць розміщення відходів. Ці заходи обмежать вплив місць видалення відходів на стан довкілля та здоров'я населення і спростить систему його моніторингу.

Значний вплив на стан ґрунтів, поверхневих та підземних вод в межах Чернігівської області наявний:

– від промислових відходів. Найбільші показники утворення відходів у переробній промисловості Чернігівської області протягом 2024 року має виробництво цукру, виробництво сільськогосподарської продукції та

виробництво рослинної олії. Основні підприємства-накопичувачі промислових відходів в 2024 році: АТ "Линовицький цукрокомбінат "КРАСНИЙ" – 14709,69 тонн (61% від загального обсягу наявних на кінець року відходів), ТОВ ім.ЧКАЛОВА – 2450 тонн (10%), ТОВ "МЕНА-АВАНГАРД" - 2071,9 тонн (7%);

– від осадів стічних вод. Найбільшими утворювачами осаду стічних вод за даними 2024 року є Остерська квартирно-експлуатаційна частина - 579,9 тонн, КНП "Борзнянська міська лікарня" Борзнянської міської ради - 3387,803 тонн та ТОВ ФІРМА "ЗІРКА ПЛЮС" - 4424,2 тонн;

– у місцях зберігання непридатних хімічних засобів захисту рослин. В Чернігівській області розміщено 24 складських приміщень накопичення безхазяйних непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;

– у місцях видалення відходів тваринництва. Найбільші утворювачі відходів сільського господарства в 2024 році були ТОВ "ТАС АГРО ПІВНІЧ" – 23063,00 тонни (28%), ТОВ "НОВГОРОД-СІВЕРСЬКІЙ ЕЛЕВАТОР" – 18685,70 тонни (23%) та Приватне сільськогосподарське підприємство "АВАНГАРД" – 7443,64 тонни (9%). Найбільшу частку серед утворених відходів складають відходи за кодом 02 01 06 тваринні фекалії, урина та гній (включаючи зіпсовану солому), стоки, зібрані окремо та оброблені поза місцями утворення.

Тривала локалізація відходів у певних місцях провокує подальше погіршення характеристик довкілля та загострення екологічних проблем цих територій: виникнення загроз санітарно-епідеміологічного характеру, створення джерел емісії парникових газів, мікробіологічне, вірусологічне забруднення ґрунтів та підземних вод при порушеннях технологій утилізації відходів, а також знижує якість умов життя населення і стан його здоров'я.

Передбачені планом заходи щодо ліквідації таких об'єктів або приведення до екологічно безпечних умов функціонування дозволять суттєво покращити стан територій Чернігівської області, забезпечити підтримання комфортних та безпечних умов життя населення на всій території області.

Висновки щодо ймовірного впливу РПУВ на довкілля.

Кліматичні зміни.

Реалізації РПУВ буде мати загальний позитивний вплив на запобігання кліматичним змінам за рахунок зменшення викидів парникових газів за рахунок рекультивації звалищ побутових відходів. Додатково буде забезпечене зниження викидів парникових газів при реалізації заходів з використання відходів як вторсировини.

Атмосферне повітря.

Реалізація проєкту РПУВ сприятиме зменшенню обсягу викидів. Створення додаткових об'єктів інфраструктури системи управління відходами на основі новітніх технологій не буде призводити до викидів, що перевищують нормативно допустимі величини.

Розвиток системи збирання та перевезення побутових відходів, збільшення автопарку сміттевозів призведе до зростання викидів. При цьому прогнозується, що викиди від автопарку сміттевозів, враховуючи кількість сміттевозів та режим їх руху за маршрутами збирання відходів, суттєво не вплинуть на загальні обсяги викидів від автотранспорту відповідних територій області, а використання сучасних сміттевозів забезпечить дотримання вимог законодавства щодо параметрів викидів від автотранспорту.

Водні ресурси.

РПУВ не передбачає збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. А навпаки рекультивація та закриття існуючих полігонів, ставків-накопичувачів, місць зберігання хімічних засобів захисту рослин та місць видалення відходів, реконструкція контейнерних майданчиків сприятиме недопущенню погіршення якості поверхневих та підземних вод.

Земельні ресурси.

Зміни в структурі земельного фонду будуть пов'язані зі створенням об'єктів інфраструктури управління відходами, закриттям і рекультивацією полігонів та звалищ. Реалізація РПУВ не призведе до підсилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, появи таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, використання корисних копалин території не передбачається.

Проведення рекультивації місць видалення відходів сприятиме відновленню порушених земель, покращенню санітарно-гігієнічних параметрів територій.

Об'єкти природно-заповідного фонду, екомережа та біорізноманіття.

РПУВ не передбачається реалізація заходів, що можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду та регіональної схеми екомережі Чернігівської області.

Рекреаційні зони та культурна спадщина.

Очікується, що реалізація РПУВ призведе до загального поліпшення стану довкілля, його рекреаційних можливостей та естетичних показників об'єктів довкілля через ліквідацію несанкціонованих звалищ, забезпечення населення якісними та доступними послугами у сфері поводження з відходами, ліквідації та/або приведення у відповідність до екологічних вимог інших місць зберігання або видалення відходів.

Управління відходам.

Основні позитивні наслідки реалізації РПУВ очікуються саме у зниженні навантаження на довкілля, пов'язаного з утворенням відходів та усіма операціями поводження з ними.

Наслідки реалізації РПУВ закріплені у вигляді відповідних індикаторів виконання, зокрема:

- затвердження локальних планів управління відходами для кластерів;
- узгодження з РПУВ містобудівної документації, місцевих планів управління відходами;
- інформаційно-просвітницька діяльність з питань поводження з побутовими відходами;
- оновлення парку спецавтотранспорту та контейнерного парку;
- створення пунктів прийому та збирання вторинної сировини;
- будівництво та облаштування регіональних полігонів відходів;
- закриття та проведення рекультивації місць видалення відходів, ставків-накопичувачів,

Індикатори виконання узгоджені з цільовими показниками національного та регіонального рівня та враховують місцеві особливості.

Населення та інфраструктура.

РПУВ не передбачається реалізація заходів, що можуть призвести до негативного впливу на життя і здоров'я населення та існуючу інфраструктуру.

Екологічне управління, моніторинг.

РПУВ включає напрям діяльності, спрямований на створення та розвиток інституційної структури системи управління відходами, у т.ч.:

- підвищення кваліфікації фахівців у сфері управління муніципальними відходами, фахівців департаментів ОДА у сфері управління відходами;
- створення та підтримання бази даних щодо утворення відходів та поводження з ними;
- створення та підтримання системи моніторингу виконання РПУВ.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ (ЗА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ДАНИМИ, СТАТИСТИЧНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ ТА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕНЬ)

Чернігівська область відноситься до територій з помірним рівнем забруднення довкілля. За видами економічної діяльності у області домінують аграрний сектор, підприємства харчової промисловості, також здійснюють діяльність підприємства електроенергетики, деревообробної промисловості, з виробництва будівельних матеріалів, виробництва скловиробів, металообробки, легкої та видобувної промисловості.

Всі складові довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси) зазнають антропогенного навантаження, що супроводжується збільшенням обсягів викидів в атмосферу та скидів у поверхневі водні об'єкти зворотних вод підприємств, накопиченням твердих відходів. При цьому просторовий розподіл техногенного навантаження на довкілля Чернігівської області нерівномірний, що викликане концентрацією промислового потенціалу переважно у трьох районах області – Чернігівському, Ніжинському та Прилуцькому.

Найважливішими екологічними проблемами області, у тому числі, що мають вплив на здоров'я населення є:

- проблема накопичення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин. Однією з найбільших екологічних проблем Чернігівської області залишається загроза забруднення ґрунтів і підземних водоносних горизонтів та виникнення надзвичайної ситуації внаслідок накопичення значних обсягів безхазяйних заборонених та непридатних до використання ХЗЗР. Стан наявних у області 24 місць накопичення ХЗЗР незадовільний і створює значну небезпеку для життя і здоров'я людей, зокрема через забруднення небезпечними речовинами повітря, ґрунтів, підземних водоносних горизонтів та водойм;
- забруднення атмосфери викидами промислових підприємств та автотранспорту;
- забруднення гідросфери скидами стічних вод промислових підприємств і комунально- побутовими стічними водами;
- проблеми переробки відходів енергетичної та інших галузей промисловості; – незадовільний стан існуючих сміттєзвалищ та полігонів твердих побутових відходів;
- проблема забруднення підземних водоносних горизонтів у місцях накопичення відходів:

– відсутність сміттєпереробних заводів.

РПУВ Чернігівської області спрямований на створення відповідної інфраструктури та визначає завдання, що мають забезпечити створення комплексної системи управління відходами відповідно до державних будівельних і санітарних норм, а також подолання ключових екологічних проблем у сфері управління відходами Чернігівської області, в тому числі пов'язаних з ризиками впливу на здоров'я населення, що призведе до створення більш сприятливих умов для життєдіяльності людини, у т.ч. на територіях з природоохоронним статусом. Не прийняття або не затвердження РПУВ підвищить ризики зростання техногенного навантаження на навколишнє середовище і залишить не вирішеними існуючі екологічні проблеми в області.

Оцінка впливу на довкілля у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності відповідно до заходів РПУВ Чернігівської області буде здійснюватися згідно з вимогами Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Загальна, зведена оцінка ймовірного впливу реалізації РПУВ на довкілля наведена в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Оцінка ймовірного впливу реалізації РПУВ на довкілля

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Атмосферне повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			+	
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?			+	
3.	Збільшення утворення парникових газів?			+	+
4.	Погіршення якості атмосферного повітря?			+	
5.	Появу джерел неприємних запахів?			+	
6.	Спричинити будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	

Продовження таблиці 4.1

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Водні ресурси					
7	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			+	
8	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			+	
10	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню?			+	
11	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			+	
12	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			+	
13	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			+	
14	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?			+	
15	Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод?			+	
16	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або шляхом порушення водоносних горизонтів)?			+	
17	Забруднення підземних водоносних горизонтів?			+	+

Продовження таблиці 4.1

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
Земельні ресурси і ґрунти					
18	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			+	
19	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			+	
20	Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			+	
21	Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			+	
22	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			+	
23	Виникнення конфліктів між ухваленнями цілями документа державного планування та цілями місцевих громад?			+	
Управління відходами					
24	Збільшення кількості утворених твердих побутових відходів?			+	
25	Збільшення кількості утворених чи накопичених відходів, що не є небезпечними?			+	
26	Збільшення кількості відходів, що є небезпечними?			+	+
27	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами?			+	
28	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			+	

Продовження таблиці 4.1

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
29	Накопичення непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР)?			+	+
30	Збільшення кількості місць видалення відходів?			+	+
Рослинний та тваринний світ. Природно-заповідний фонд					
31	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			+	
32	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			+	
33	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			+	+
34	Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			+	
35	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			+	
36	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично прийнятих місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			+	

Продовження таблиці 4.1

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
37	Зміни в локалізації, розміщенні, щільності, та зростанні кількості населення будь-якої території?			+	
38	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			+	
39	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?			+	
40	Потреби нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			+	
41	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			+	
Інше					
42	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			+	
43	Погіршення екологічного моніторингу?			+	
44	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			+	
45	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			+	
46	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			+	
47	Суттєве вилучення будь-якого невідновлюваного ресурсу?			+	

Продовження таблиці 4.1

№	Чи може реалізація РПУВ спричинити:	Очікування впливу			Пом'якшення існуючої ситуації
		Так	Ймовірно	Ні	
48	Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			+	+
49	Суттєве порушення якості природного середовища?			+	
50	Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			+	
51	Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть значними, але у сукупності можуть викликати значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			+	

Оцінка головних впливів на довкілля та здоров'я населення.

На основі оцінок, представлених в таблиці, можна зробити наступні висновки щодо ймовірного впливу Регіонального плану управління відходами у Чернігівській області на довкілля

1. *Вплив на атмосферне повітря.* В результаті реалізації РПУВ не передбачається збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та погіршення його стану.
2. *Вплив на водні ресурси.* РПУВ не передбачає збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води або збільшення навантаження на підземні води.
3. *Вплив на земельні ресурси.* Внаслідок реалізації РПУВ не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Разом з тим, рекультивация місць видалення відходів (полігонів, місць видалення відходів та інших накопичувачів відходів), що передбачена заходами РПУВ сукупно зменшить навантаження на екологічний стан цих територій.
4. *Відходи.* Впровадження РПУВ та створення комплексної системи

управління відходами сприятиме зменшенню обсягів утворення відходів, збільшенню обсягів їх відновлення (повторного використання, оброблення тощо) та зменшенню їх негативного впливу на стан навколишнього природного середовища та здоров'я населення області.

5. *Мінеральні ресурси.* Реалізація плану управління відходами не передбачає використання надр області.
6. *Рослинний та тваринний світ. Природно-заповідний фонд.* В РПУВ не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Проведення біологічної рекультивації земель сприятиме відновленню та збільшенню біорізноманіття.
7. *Вплив на культурну спадщину.* Реалізація РПУВ не призводить до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.
8. *Вплив на населення та інфраструктуру.* РПУВ не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення. Більше того, вирішення таких питань, як реконструкція контейнерних майданчиків, впровадження роздільного збору сміття, сприятиме покращенню забезпечення санітарного й епідемічного благополуччя населення.
9. *Інше.* РПУВ не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки, натомість передбачає покращення управління відходами та підвищення енергоефективності управління комунальним господарством.
10. *Кумулятивний вплив.* Ймовірність того, що реалізація РПУВ може призвести до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля відсутня.

Таким чином, реалізація РПУВ Чернігівської області не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для флори, фауни, ґрунтів, надр, клімат повітря, вод, ландшафту, здоров'я населення. Разом з тим, реалізація цілей, завдань та заходів РПУВ сприятиме ефективній інтеграції положень директив Європейського Союзу для переходу до мінімізації забруднення та закладе основи посиленого переходу до Європейського зеленого курсу, зокрема з розбудови інфраструктури управління відходами та сприятиме покращенню екологічної ситуації в регіоні.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Даний розділ містить інформацію про зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування (ДДП), а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування.

Основними напрямками співробітництва України з міжнародними організаціями є: охорона біологічного різноманіття; охорона транскордонних водотоків і міжнародних озер; зміна клімату; охорона озонового шару; охорона атмосферного повітря; управління відходами; оцінка впливу на довкілля.

Міжнародні обов'язки України у сфері охорони довкілля зафіксовані у таких документах:

- Конвенція про біологічне різноманіття (1992 р., м. Ріо-де-Жанейро Бразилія), ратифікована Верховною Радою України 29 листопада 1994 р.;
- Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м. Рамсар, Іран, 1971 р.);
- Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.);
- Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (1995 р.);
- Угоди про збереження кажанів в Європі (1991 р.);
- Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція);
- Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною 29 жовтня 1996 р.);
- Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (Валлетта, 1992 р.);
- Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 1 липня 1999 р. та інші.

На виконання Бернської конвенції в Європі створена мережа територій особливого природоохоронного значення – Emerald network (Смарагдова мережа), важливих для збереження біорізноманіття в країнах Європи і деяких

країнах Африки.

Угода про асоціацію з Європейським Союзом передбачає суттєві зміни екологічної політики України, зокрема у сфері управління відходами. Держава Україна зобов'язалася інтегрувати у вітчизняне законодавство різні норми, закладені у Директивах Європейського Союзу, а саме:

- Рамкову Директиву № 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р. «Про відходи та скасування деяких директив». Вона вважається рамковою, оскільки встановлює межі та шаблони для законодавства. Один із найважливіших прописаних у ній принципів – це принцип створення «ієрархії пріоритетів управління відходами»;

- Директиву Ради № 1999/31/ЄС від 26 квітня 1999 р. «Про захоронення відходів». Цей документ прийнято для забезпечення поступового зменшення захоронення відходів, придатних для вторинного використання, чи інших операцій з їх відновлення, а також встановлення жорстких експлуатаційних і технічних вимог до відходів та полігонів відходів. У Директиві надається повна характеристика, що стосується полігонів відходів: їх визначення, на які класи можуть поділятися, умови їх функціонування, технічні характеристики і вимоги до них. Також у документі встановлено заходи і процедури для запобігання або зменшення негативних наслідків для довкілля від захоронення відходів упродовж усього життєвого циклу полігона, зокрема, забруднення підземних і поверхневих вод, повітря і землі, зменшення негативного впливу для глобального довкілля, включаючи парниковий ефект, а також будь-якого пов'язаного з цим ризику для життя та здоров'я людини;

- Директиву № 2006/21/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 березня 2006 року «Про управління відходами видобувних підприємств, та якою вносяться зміни до Директиви 2004/35/ЄС», яка передбачає заходи, процедури та настанови для попередження або зменшення, наскільки це можливо, будь-якого негативного впливу на довкілля, зокрема воду, повітря, ґрунт, фауну і флору та ландшафт, а також будь-яких пов'язаних з цим ризиків для здоров'я людей, що виникли в результаті управління відходами видобувної промисловості. Згідно положень цієї Директиви фізичні або юридичні особи, відповідальні за управління відходами видобування, складають та забезпечують виконання планів управління відходами для мінімізації, оброблення, відновлення та видалення відходів видобування, враховуючи принцип сталого розвитку.

Зокрема цілями плану управління відходами повинні бути:

- заповнення відходами видобування гірничих виробок після видобутку мінералів, наскільки це є технічно й економічно доцільним та екологічно раціональним відповідно до чинних екологічних стандартів;

- заохочення до відновлення відходів видобування шляхом рециклінгу, повторного використання або рекуперації таких відходів, якщо це є

екологічно раціональним відповідно до чинних екологічних стандартів;

- забезпечення короткострокового і довгострокового безпечного видалення відходів видобування, зокрема беручи це до уваги на етапі проєктування, управління під час експлуатації та після закриття об'єкта розміщення відходів.

Регулювання в сфері охорони довкілля на державному рівні здійснюється на основі:

- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Водного Кодексу України;
- Земельного кодексу України;
- Кодексу України «Про надра»;
- Закону України «Про управління відходами»;
- Закону України «Про охорону земель»;
- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
- Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»;
- Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»;

- Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р;

- Національного плану управління відходами до 2033 року, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 року № 1353-р;

- Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

- Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 2697-VIII тощо.

У відповідності з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та нормативно-правової бази України ДДП враховує ряд зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;

- виконання ряду заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

- проєктне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності та цілісності природних об'єктів і комплексів;

- узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану

навколишнього природного середовища;

- забезпечення загальної доступності матеріалів ДДП та самого звіту СЕО відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації»;

- надання інформації щодо обґрунтованого нормування впливу планової діяльності на навколишнє природне середовище;

- оцінка ступеня антропогенного впливу на території, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну ситуацію;

- використання отриманих висновків моніторингу та комплексу охоронних заходів об'єкту для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-ХІІ від 25.06.1991 р. зі змінами та доповненнями в редакції від 15.11.2024р.) у статті 20 визначено, що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

- а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

- б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

- в) участь у розробленні стандартів щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів;

- г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

- д) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій, лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище (крім скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення, навколишнього природного середовища за межами відповідної території);

- е) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства;

- ж) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

з) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Мета державної екологічної політики та її стратегічні цілі, аналіз відповідності цілей напрямів РПУВ стратегічним цілям державної екологічної політики України наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Аналіз відповідності напрямків РПУВ стратегічним цілям державної екологічної політики України

Напрями РПУВ	Стратегічні цілі державної екологічної політики України				
	Формування у суспільстві екологічних цілей і засад сталого споживання та виробництва	Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-екологічного розвитку України	Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистему, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	Удосконалення та розвиток державної системи природо-охоронного управління
1. Управління потоками відходів	+	+	+	+	+
2. Управління муніципальними відходами	+	+	+	+	+
3. Управління небезпечними відходами	+	+	+	+	+
4. Управління промисловими відходами	+	+	+	+	+
5. Управління відходами будівництва та знесення	+	+	+	+	+
6. Управління відходами упаковки	+	+	+	+	+

Напрями РПУВ	Стратегічні цілі державної екологічної політики України				
	Формування у суспільстві екологічних цілей і засад сталого споживання та виробництва	Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-екологічного розвитку України	Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	Удосконалення та розвиток державної системи природо-охоронного управління
7. Управління відходами електричного та електронного обладнання	+	+	+	+	+
8. Управління відпрацьованими і батареями, батареями та акумуляторами	+	+	+	+	+
9. Управління медичними відходами	+	+	+	+	+
10. Управління знятими з експлуатації транспортними засобами	+	+	+	+	+
11. Управління осадами стічних вод від комунальних очисних споруд	+	+	+	+	+
* Для оцінки відповідності цілей виконувалась наступна методика: «+/-» стратегічні цілі враховано/не враховано у напрямках РПУВ «х» стратегічні цілі нейтральні по відношенню до напрямів РПУВ					

Відповідно до нормативно-правової бази України було прийнято ряд зобов'язань на місцевому рівні:

I. Забезпечення загальної доступності ДДП та самого звіту про СЕО відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» шляхом надання їх за запитом на інформацію, оприлюднення на офіційному веб-сайті тощо;

II. Проведення громадського обговорення шляхом надання письмових зауважень і пропозицій у відповідності до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;

III. Пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів;

IV. Гарантування екологічно безпечного середовища для життя, праці та здоров'я населення;

V. Проектне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності й цілісності природних об'єктів і комплексів;

VI. Вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;

VII. Запровадження здійснення постійного в часі моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Крім того, зобов'язаннями у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, що безпосередньо стосуються виконання завдань та заходів РПУВ, є:

- розробка документів дозвільного характеру у сфері охорони навколишнього середовища – висновку з оцінки впливу на довкілля (у відповідності до вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»), дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел (у відповідності до вимог Закону України «Про охорону атмосферного повітря»), дозволу на спеціальне водокористування (у відповідності до вимог Водного кодексу України), дозволу на операції оброблення відходів (у відповідності до вимог Закону України «Про управління відходами»);

- встановлення та дотримання санітарно-захисних зон від об'єктів, які є джерелами викидів/скидів шкідливих речовин, підвищених рівнів шуму, вібрації;

- недопущення наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

- впровадження заходів зі скорочення викидів забруднюючих речовин;

- недопущення скидання стічних вод, використовуючи рельєф місцевості;
- недопущення скидання недостатньо очищених стічних вод у водні об'єкти;
- утримання в належному стані охоронних зон навколо очисних та інших водогосподарських споруд та технічних пристроїв;
- утримання в належному стані охоронних зон водних об'єктів.

Відповідно до нормативно-правової бази України РПУВ відповідає ряду зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;
- проектне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- використання отриманих висновків моніторингу та комплексу охоронних заходів для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;
- формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

Головні стратегічні державні документи, що мають відношення до РПУВ перераховані нижче.

Національна стратегія управління відходами в Україні на період до 2030 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р. із змінами, внесеними згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р.

Цілями Стратегії є:

- визначення та розв'язання ключових проблем розвитку управління відходами в Україні на інноваційних засадах;
- визначення пріоритетних напрямів діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій, установ, підприємств, громадських організацій та суспільства в цілому щодо переходу системи управління відходами на інноваційну модель;
- визначення шляхів та методів удосконалення існуючої інфраструктури з управління відходами, які не суперечать інноваційній моделі;
- забезпечення сталого розвитку України шляхом виконання завдань,

спрямованих на екологічну та ресурсну безпеку;

- зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання, підвищення якості надання адміністративних послуг;
- забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій.

Це дозволить підвищити стандарти життя населення шляхом впровадження системного підходу до поводження з відходами на державному, регіональному та місцевому рівнях, зменшити обсяги утворення відходів та збільшення обсягу їх переробки та повторного використання.

Спеціальними заходами у сфері побутових та промислових відходів є наступні:

- залучення населення до роздільного збирання побутових відходів та економічне стимулювання такого їх збирання;
- підвищення рівня перероблення побутових відходів;
- запровадження компостування органічної складової побутових відходів у приватних домогосподарствах сільської місцевості, а також приміських районів;
- створення, в рамках пілотних проєктів, об'єктів з виробництва палива з побутових відходів на базі об'єктів механіко-біологічного оброблення за умови їх наближеного розташування до цементних заводів. Кількість і розташування виробництв залежатиме від прийняття нормативних документів, які регулюватимуть питання використання альтернативного палива;
- визначення основних технологічних процесів із найкращих доступних технологій для повторного використання, перероблення та видалення промислових відходів;
- створення системи екологічно безпечного видалення відходів у спеціально відведених та належно облаштованих місцях та об'єктах з урахуванням моделі регіональних полігонів промислових відходів, для повторного використання, перероблення та видалення для яких відсутні екологічно безпечні технології;
- створення централізованих регіональних потужностей з перероблення та видалення промислових відходів;

РПУВ включає заходи, що відповідають положенням вказаної стратегії.

Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 року. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджені Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIІІ.

Метою державної екологічної політики є досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України для забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування, збереження та відновлення

природних екосистем.

Державна екологічна політика спрямована на досягнення наступних стратегічних цілей:

- формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва; забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України;
- зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, сприяння соціально-економічному розвитку та здоров'ю населення;
- удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління.

Стратегією визначена головна мета: забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.

До її завдань належить:

- стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами;
- забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень;
- повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів;
- стимулювання заміщення первинних природних ресурсів за рахунок використання відходів виробництва чи побічних продуктів, у тому числі шлаків, упровадження сталої системи управління відходами та небезпечними хімічними речовинами.

Проблема накопичення твердих побутових відходів розв'язуватиметься шляхом мінімізації їх утворення, забезпечення максимального використання ресурсоємних відходів, а проблема видалення небезпечних відходів вирішуватиметься шляхом вдосконалення технологічних процесів та побудови високотехнологічних комплексів для їх видалення.

Реалізація Основних засад (стратегії) державної екологічної політики дасть змогу мінімізувати забруднення ґрунтів небезпечними забруднюючими речовинами.

Виконання РПУВ сприятиме досягненню завдань стратегії, зокрема, щодо стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами, повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів та зниження екологічних ризиків. Положення стратегії враховані під час визначення цільових індикаторів документа державного планування.

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Стратегія затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. Основними завданнями якої є за напрямками:

- «Розвиток інженерної інфраструктури»: сприяння створенню мережі сміттєпереробних підприємств, проведення роз'яснювальної роботи з підвищення рівня поінформованості населення щодо управління відходами;

поширення практики застосування державно-приватного партнерства для залучення інвестицій у технічне переобладнання (модернізацію) інженерної інфраструктури житлово-комунального господарства (у тому числі впровадження сучасних технологій та обладнання у сфері водопостачання, водовідведення, тепlopостачання, поводження з твердими побутовими відходами);

- «Підтримка програм міжрегіональної кооперації та обмінів між регіонами України»: забезпечення проведення інформаційної кампанії та організації міжрегіональної співпраці щодо здійснення регіонами спільних заходів, спрямованих на розвиток економіки, туристично-рекреаційної сфери, транспортної інфраструктури, використання господарського комплексу, зменшення антропогенного навантаження на територію, впровадження сучасних технологій переробки побутових і виробничих відходів, впровадження принципів інтегрованого управління територією;

- «Посилення інтегруючої ролі агломерацій та великих міст»: забезпечення підтримки індустрії переробки та видалення відходів, що використовує передові інноваційні технології.

Закон України «Про управління відходами», прийнятий Верховною Радою України 20 червня 2022 року № 2320-ІХ.

Документ передбачає та визначає правові, організаційні, економічні засади діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище.

РПУВ розробляється на виконання вимог Закону України «Про управління відходами» та передбачає відповідні заходи.

Основні чинні нормативи у сфері захисту атмосферного повітря встановлені: Постановою Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря» (№ 300-2002-п від 13.03.2002 р., зі змінами).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 213/95-ВР від 06.06.1995 р.) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Основне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними

ресурсами: постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування» (№ 321 від 13.03.2002 р., зі змінами).

Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, забезпечується виконанням Закону України «Про систему громадського здоров'я», а також вимог нормативно-законодавчих актів у сфері охорони довкілля, державних будівельних норм та державних санітарних правил при плануванні населених пунктів. Визначені звітом про СЕО параметри санітарно-захисних зон для об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, електронних полів, іонізуючих випромінювань; зон санітарної охорони від підземних джерел водопостачання; охоронних зон інженерних мереж та території природоохоронного призначення, а також режими господарського використання – пропонується враховувати на подальших стадіях реалізації заходів та проєктів РПУВ, а саме, під час здійснення оцінки впливу на довкілля у відповідності до вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

Інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (стаття 4). В разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (стаття 21). Також в статті 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля».

Національний план управління відходами до 2033 року, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 року № 1353-р.

При розробці РПУВ враховані положення передбачені Національним планом управління відходами до 2033 року.

Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року.

Чернігівська область має цілу низку екологічних проблем, які можуть бути вирішені тільки спільними зусиллями держави та всіх громадян регіону. Потребують видалення заборонені та непридатні до використання хімічні засоби захисту рослин. Проблемним залишається стан очистки стічних вод на діючих очисних спорудах. Є і ряд інших екологічних проблем. Цим питанням, зокрема, присвячена Стратегічна ціль 2 (Комфортні та безпечні умови для життя) в Стратегії. Окремо в Оперативній цілі 2.4 (Захист екосистем і збереження

довкілля на засадах сталого розвитку) відображаються наступні завдання:

- збереження, розвиток та створення об'єктів природнозаповідного фонду;
- розчищення та регулювання русел річок і водойм;
- підвищення рівня поінформованості населення про рекреаційні та освітні послуги, які є доступними на природоохоронних територіях;
- ефективне управління і безпека населення та територій в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів;
- створення місцевих та добровільних пожежно-рятувальних підрозділів, розбудова інфраструктури із забезпечення їх функціонування, у тому числі будівництво центрів безпеки громад;
- захист населених пунктів та сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод;
- знешкодження токсичних відходів, очищення територій області від заборонених та непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;
- недопущення забруднення довкілля недостатньо очищеними стічними та зливовими водами;
- реалізація природоохоронних заходів;
- інформаційно-просвітницька робота щодо збереження та охорони довкілля;
- поширення екологічних знань і популяризація бережливого ставлення до навколишнього природного середовища серед учнівської та студентської молоді.

Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки.

Програма включає наступні заходи за роками:

- кількість облаштованих/ліквідованих сміттєзвалищ – не менше 1 (2025р.), не менше 2 (2026р.), не менше 2 (2027р.);
- обсяг видалених непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин: не менше 35,9 тон (2025 р.), не планується (2026 р., 2027 р.).

За результатами аналізу можна зробити висновок, що ДДП «Регіональний план управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року» в достатньо високій мірі відповідає цілям екологічної політики, встановленим на національному, регіональному рівнях; враховує більшість з них та пропонує комплекс заходів, які сприятимуть їх виконанню.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО-, ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ – 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення проведено згідно «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296, в редакції від 18.07.2019р. та «Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації» затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.10.2023 № 705.

Наслідками для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вважають будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Вторинні наслідки – це вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття.

Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

Дослідження синергетичного впливу свідчать про те, що в більшості випадків одночасна присутність декількох шкідливих хімічних речовин у компоненті довкілля чи організмі людини в комбінації діють за типом сумації, тобто дія їх додається. Для речовин, які викидатимуться проєктованими об'єктами ефект сумації шкідливого впливу не встановлений.

Коротко- та середньострокові наслідки (1, 3-5, 10-15 років) будуть проявлятися внаслідок будівництва та влаштування проєктованих об'єктів і полягатимуть в тимчасовому накопиченні будівельних відходів, забрудненні атмосферного повітря під час будівельних робіт.

Узагальнені результати визначення ймовірних наслідків для довкілля, в тому числі здоров'я населення, від реалізації цілей і завдань, визначених в проєкті РПУВ представлені в табл. 6.1. В табл. 6.2 наведені пояснення до позначень в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Узагальнені результати процедури оцінки проектних рішень ДДП

Територія	Атмосферне повітря	Клімат	Вода	Ґрунти	Природоохоронні території	Біорізноманіття	Здоров'я
Виробничі території	П/ДС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К		Нп/КС/М/С	Нп/КС/М/С
Сельбищні території	П/ДС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К		Нп/КС/М/С	Нп/КС/М/С
Комунальні території	П/ДС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К		Нп/КС/М/С	Нп/КС/М/С
Ландшафтно-рекреаційні території	П/ДС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К	Нп/КС/М/К	П/ДС/М/К	П/ДС/М/С	Нп/КС/М/С

Таблиця 6.2

Пояснення до таблиці 6.1

ПОЗНАЧЕННЯ	Пояснення
	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму із застосуванням заходів щодо пом'якшення наслідків, щоб він став незначним.
	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним.
	Вплив відсутній
	Негативні наслідки не очікуються за умови дотримання існуючих стандартів і процедури (або помірний позитивний вплив)
	Значний позитивний вплив.
	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про компоненти довкілля, заплановану діяльність або з інших причин.
П/Нп	Прямий / Непрямий
ДС/ СС/КС	Довгостроковий (10-15 років) / Середньостроковий (3-5 років) / Короткостроковий (1 рік)
М/Р	Місцевий / Регіональний
К/С/ТрК	Кумулятивний / Синергічний / Транскордонний

В таблицях 6.3-6.7 наведено можливі наслідки виконання ДДТ щодо сфери охорони довкілля.

Таблиця 6.3

Об'єкти місць розміщення відходів

Сфери охорони довкілля	Можливі наслідки виконання ДДП
Клімат та мікроклімат	Змін кліматичних та мікрокліматичних умов в процесі провадження планованої діяльності не очікується. Передбачається незначне теплове навантаження від спецтехніки в процесі підготовчих і основних робіт.
Атмосферне повітря	Діяльність комплексу з переробки ПВ супроводжуватиметься викидами забруднюючих речовин в атмосферу, основними з яких очікувано будуть викиди парникових газів, а також – аміаку, пилу та неприємного запаху. При будівництві комплексу також очікується тимчасовий вплив протягом будівельних робіт. Кількісний та уточнений якісний склад забруднюючих речовин буде встановлено на наступних стадіях проектування.
Водне середовище	Передбачаються місцеві очисні споруди для біологічної очистки господарсько-побутових стічних вод. Використання водопровідної води передбачено тільки для санітарних потреб персоналу.
Ґрунтове середовище	Очікується порушення ґрунтового покриву при будівництві. При безаварійній експлуатації об'єкта забруднення ґрунту не очікується.
Відходи	У процесі будівництва та діяльності комплексу з переробки ПВ будуть утворюватися відходи (побутові та виробничі), які накопичуватимуться у спеціально відведених місцях та передаватимуться на переробку спеціалізованим організаціям (у тому числі – направлятимуться на переробку на власному виробництві у процесі діяльності об'єкту).
Біорізноманіття	Вплив не передбачається
Навколишнє соціальне середовище	Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення внаслідок діяльності комплексу з переробки ПВ попередньо оцінюються як мінімальні. Проект може викликати занепокоєння серед місцевих жителів через шум, запахи та потенційні ризики для здоров'я. Можуть виникнути соціальні конфлікти, що потребуватиме впровадження додаткових заходів для забезпечення безпеки та комфорту населення.

Таблиця 6.4

Рекультивация виведених з експлуатації полігонів та звалищ побутових відходів, забезпечення локалізації їх негативного впливу

Сфери охорони довкілля	Можливі наслідки виконання ДДП
Клімат та мікроклімат	Змін кліматичних та мікрокліматичних умов в процесі провадження планованої діяльності не очікується. Передбачається незначне теплове навантаження від спецтехніки в процесі підготовчих і основних робіт.
Атмосферне повітря	Зниження рівня викидів метану, CO ₂ та інших парникових газів, що утворюються внаслідок розкладу відходів. Зменшення забруднення повітря пилом та іншими шкідливими речовинами.
Водне середовище	Зниження ризику забруднення поверхневих та підземних вод завдяки запобіганню витокам фільтраційних вод. Необхідно передбачити системи для очищення забруднених стоків та відведення вод.
Ґрунтове середовище	Поліпшення стану ґрунтів за рахунок ліквідації джерел забруднення та відновлення їхньої природної структури. Можливе використання спеціальних покриттів для запобігання подальшому забрудненню.
Відходи	Зменшення обсягу відходів та їх належне видалення. Можливе відновлення частини території для подальшого використання у рекреаційних цілях, промислового туризму.
Біорізноманіття	Відновлення природних місць проживання для флори та фауни, що сприятиме збільшенню біорізноманіття. Можливе створення зелених зон та рекреаційних територій на місці колишніх полігонів та відвалів.
Навколишнє соціальне середовище	Поліпшення якості життя місцевого населення завдяки зниженню негативного впливу полігонів, відвалів, хвостосховищ на здоров'я населення та довкілля. Підвищення естетичної привабливості місцевості та можливості її використання для громадських потреб.

Таблиця 6.5

Створення нових (додаткових) об'єктів оброблення відходів

Сфери охорони довкілля	Можливі наслідки виконання ДДП
Клімат та мікроклімат	Змін кліматичних та мікрокліматичних умов в процесі провадження планованої діяльності не очікується.
Атмосферне повітря	Збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря при експлуатації новостворених об'єктів.
Водне середовище	Можливе забруднення поверхневих та підземних вод, якщо не буде належного управління системою відведення стічних вод. За умови дотримання технологічного регламенту, нормативно-правових актів у сфері охорони водних ресурсів погіршення стану водного середовища не очікується. Рекомендується проведення систематичного моніторингу якості поверхневих і підземних вод у зоні впливу проєктованого об'єкта.
Ґрунтове середовище	Очікується порушення ґрунтового покриву при будівництві. При безаварійній експлуатації об'єкта забруднення ґрунту не очікується.
Відходи	У процесі будівництва та діяльності об'єктів з переробки промислових відходів будуть утворюватися відходи (побутові та виробничі), які накопичуватимуться у спеціально відведених місцях та передаватимуться для видалення або переробку спеціалізованим організаціям (у тому числі – направлятимуться на переробку на власному виробництві у процесі діяльності об'єкту).
Біорізноманіття	Вплив не передбачається.
Навколишнє соціальне середовище	Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення внаслідок діяльності комплексів з переробки промислових відходів попередньо оцінюються як мінімальні. Проєкт може викликати занепокоєння серед місцевих жителів через шум, запахи та потенційні ризики для здоров'я. Можуть виникнути соціальні конфлікти, що потребуватиме впровадження додаткових заходів для забезпечення безпеки та комфорту населення.

Таблиця 6.6

Створення об'єктів для роздільного збирання відходів, в тому числі небезпечних

Сфери охорони довкілля	Можливі наслідки виконання ДДП
Клімат та мікроклімат	Змін кліматичних та мікрокліматичних умов в процесі провадження планованої діяльності не очікується.
Атмосферне повітря	Під час будівництва та експлуатації можливі викиди забруднюючих речовин. Також можуть виникати викиди шкідливих речовин у процесі оброблення небезпечних відходів, що потребує встановлення газоочисних установок, фільтрів та інших систем очищення.
Водне середовище	Можливе забруднення поверхневих та підземних вод, якщо не буде належного управління системою відведення стічних вод. За умови дотримання технологічного регламенту, нормативно-правових актів у сфері охорони водних ресурсів погіршення стану водного середовища не очікується.
Ґрунтове середовище	При безаварійній експлуатації об'єкта забруднення ґрунту не очікується.
Відходи	Необхідність забезпечення належного зберігання та транспортування небезпечних відходів для мінімізації ризиків. У процесі будівництва та діяльності об'єктів з переробки небезпечних відходів будуть утворюватися відходи (побутові та виробничі), які накопичуватимуться у спеціально відведених місцях та передаватимуться на переробку спеціалізованим організаціям (у тому числі – направлятимуться на переробку на власному виробництві у процесі діяльності об'єкту).
Біорізноманіття	Не очікується.
Навколишнє соціальне середовище	Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення внаслідок діяльності підприємств з видалення небезпечних відходів попередньо оцінюються як мінімальні. Проект може викликати занепокоєння серед місцевих жителів через шум, запахи та потенційні ризики для здоров'я. Можуть виникнути соціальні конфлікти, що потребуватиме впровадження додаткових заходів для забезпечення безпеки та комфорту населення.

Таблиця 6.7

Об'єкти компостування

Сфери охорони довкілля	Можливі наслідки виконання ДДП
Клімат та мікроклімат	Змін кліматичних та мікрокліматичних умов в процесі провадження планованої діяльності не очікується.
Атмосферне повітря	При будівництві об'єкту очікується тимчасовий вплив протягом будівельних робіт Під час компостування можуть виникати запахи та незначні викиди газів.
Водне середовище	Можливе забруднення поверхневих та підземних вод, якщо не буде належного управління системою відведення стічних вод. Важливо передбачити системи для збору, очищення та відведення стоків.
Ґрунтове середовище	Ризик забруднення ґрунтів мінімальний за умови належного управління процесом компостування. Можливість використання компосту для збагачення ґрунтів органічними речовинами, покращуючи їх структуру та родючість.
Відходи	Значне зменшення обсягу органічних відходів, які потребують переробки. Зменшення обсягу органічних відходів пояснюється тим, що органічні відходи, які раніше потребували видалення, тепер будуть перероблятися на компост. Цей компост можна використовувати для властивостей покращення ґрунтів у сільському господарстві та благоустрою територій, рекультивації порушених земель, таким чином ефективно зменшуючи кількість відходів, що потребують традиційної переробки.
Біорізноманіття	Негативний вплив не очікується. Проект сприятиме створенню більш здорових екосистем за рахунок використання органічного компосту для озеленення та відновлення місць проживання місцевої флори та фауни.
Навколишнє соціальне середовище	Проект може покращити якість життя місцевого населення за рахунок зменшення кількості відходів, що заборонуються шляхом їх компостування та подальшого використання при благоустрої зелених зон та рекультивації порушених земель. Важливо забезпечити належні заходи для мінімізації запахів та інших можливих незручностей під час дозрівання компосту для місцевих жителів.

Очікуваними наслідками реалізації РПУВ є зниження навантаження на довкілля, пов'язане з утворенням відходів та поводженням з ними. При цьому реалізація заходів зі створення об'єктів інфраструктури управління відходами, модернізації таких об'єктів, а також експлуатація об'єктів управління відходами будуть супроводжуватися додатковими факторами впливу на довкілля. Негативні впливи на довкілля, що будуть виникати при створенні, модернізації та експлуатації інфраструктурних об'єктів, не будуть перевищувати нормативно допустимих рівнів. Це буде забезпечуватись застосуванням сучасних технічних рішень та проходженням процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД), за потреби.

Очікується, що реалізація РПУВ буде мати лише опосередкований вплив на здоров'я населення через прямі впливи на складові довкілля.

Очікуваними позитивними наслідками реалізації ДДП, сформовані у формі завдань РПУВ, є зокрема: вдосконалення інституційної структури сфери управління відходами та зміцнення кадрового потенціалу у сфері управління відходами; вдосконалення системи інформаційного забезпечення сфери управління відходами; підвищення обізнаності населення щодо управління побутовими та промисловими відходами, біовідходами тощо. При цьому слід враховувати, що цими показниками позитивні наслідки не обмежуються. За окремими видами відходів числові значення очікуваного позитивного ефекту не визначаються через значний рівень невизначеності, що зумовлений зовнішніми і внутрішніми факторами.

Довгострокові наслідки від прийняття РПУВ важко переоцінити, оскільки передбачається вдосконалення системи управління відходами, створення нових та реконструкція об'єктів управління відходами, що не відповідають вимогам санітарної та екологічної безпеки. Очевидно, що довгостроковими наслідками є покращення якості компонентів довкілля та підвищення рівня добробуту населення, що буде результатом виконання та дотримання заходів РПУВ.

Оцінка та аналіз запланованих заходів РПУВ свідчить про пом'якшення можливих негативних кумулятивних впливів, пов'язаних з виконанням місцевого плану та досягненням цільових показників.

На основі вище викладеного, можна зробити наступні висновки щодо ймовірного впливу РПУВ на довкілля: реалізація заходів, передбачених РПУВ, може супроводжуватись появою прямих та опосередкованих наслідків, як для окремих компонентів довкілля, так і сукупним впливом на природні процеси та комплекси. Значного негативного впливу під час планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

Ймовірними наслідками для елементів довкілля та здоров'я населення

є:

1) Вплив на атмосферне повітря.

В результаті реалізації РПУВ суттєвого впливу на атмосферне повітря не очікується, оскільки реалізація окремих заходів РПУВ буде призводити до збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, окремих – до зменшення. Зокрема, розвиток системи збирання, перевезення та переробки відходів призведе до збільшення викидів, проте це, в кінцевому підсумку, не буде суттєво впливати на загальні обсяги викидів, а використання сучасних газоочисних установок на об'єктах відходів забезпечить дотримання вимог законодавства щодо параметрів викидів. Реалізація таких заходів РПУВ, як закриття полігонів та звалищ, їх рекультивація, зменшення обсягів захоронення біовідходів, забезпечення екологічно безпечного функціонування місць видалення промислових відходів, облаштування місць складування побутових відходів системами збирання біогазу буде супроводжуватися зменшенням обсягів викидів та поліпшенням якості атмосферного повітря.

Розвиток інфраструктури збирання та поводження з відходами на території області не буде призводити до викидів в концентраціях, що перевищують ГДК.

2) Вплив на водні ресурси.

Позитивний вплив реалізації заходів РПУВ на водні ресурси буде полягати у зниженні забруднення поверхневих та підземних вод за рахунок припинення експлуатації МВВ та їх рекультивації, забезпечення екологічно безпечного функціонування діючих МВВ.

3) Відходи.

Впровадження РПУВ та створення комплексної системи управління відходами сприятиме зменшенню обсягів їх розміщення (видалення) у навколишньому середовищі.

4) Вплив на земельні ресурси.

Внаслідок реалізації РПУВ не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Натомість, ймовірними позитивними наслідками реалізації заходів РПУВ є відновлення природних ландшафтів, раціональне використання земельних ресурсів, поліпшення структури земельного фонду. Будівництво об'єктів інфраструктури збирання, сортування та перероблення відходів вимагає залучення у господарській обіг додаткових земельних ділянок, котре, однак, буде скомпенсоване за рахунок проведення заходів з рекультивації. Дотримання вимог щодо розміщення та функціонування запланованих об'єктів дозволить мінімізувати їх негативний вплив на земельні ресурси.

5) Вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони.

У РПУВ не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на біорізноманіття. Натомість, реалізація запропонованих РПУВ заходів сприятиме відновленню порушених земель та збільшенню біологічного різноманіття на територіях, де проведено біологічну рекультивацію.

6) Вплив на території Смарагдової мережі.

На території Смарагдової мережі не планується розміщення об'єктів з видалення відходів. Впливу на навколишнє середовище немає.

7) Вплив на культурну спадщину.

У РПУВ не передбачається розміщення об'єктів з видалення відходів на територіях пов'язаних з історико-культурною спадщиною. Негативний вплив на навколишнє середовище відсутній.

8) Вплив на здоров'я населення та інфраструктуру.

РПУВ не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення. Більше того, вирішення таких питань, як реконструкції контейнерних майданчиків, впровадження роздільного збору сміття, сприятиме покращенню санітарного та епідемічного благополуччя населення області.

Проте, можливе локальне формування такої загрози у місцях розміщення об'єктів інфраструктури управління відходами за умов порушення вимог щодо експлуатації таких об'єктів. Очікується, що реалізація РПУВ буде мати лише опосередкований вплив на здоров'я населення через прямі впливи на складові довкілля, поліпшення яких має призвести до зниження рівня захворюваності населення та покращення умов його життєдіяльності.

9) Екологічне управління, моніторинг та інше.

РПУВ не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Водночас, реалізація заходів РПУВ забезпечить доступ до оперативної інформації про стан системи управління відходами у процесі прийняття ефективних рішень.

10) Кумулятивний вплив.

Ймовірність того, що реалізація РПУВ призведе до таких можливих наслідків, які в сукупності матимуть кумулятивний чи синергійний негативний вплив на довкілля або здоров'я людей, відсутня.

У разі реалізації заходів РПУВ можна очікувати позитивного кумулятивного і синергійного ефектів покращення стану довкілля та здоров'я населення у середньо- і довгостроковій перспективі. Довгострокові наслідки від реалізації РПУВ пов'язані з удосконаленням системи управління відходами, створенням нових або реконструкцією існуючих об'єктів управління відходами, рекультивацією місць видалення відходів, які виведено з експлуатації.

Довгострокові наслідки проявляються через покращення якості

компонентів довкілля та умов життєдіяльності населення.

Реалізація заходів, пов'язаних з припиненням експлуатації МВВ та рекультивацією територій, сприятиме екстернальному перехресному позитивному впливу на стан атмосферного повітря, земельних та водних ресурсів, створюючи при цьому передумови для поліпшення умов проживання населення та стану його здоров'я.

Послідовна узгоджена реалізація заходів РПУВ, спрямованих на охоплення всієї території України роздільним збиранням відходів, із заходами зі створення комплексу з переробки побутових відходів створить синергійні ефекти у формі скорочення обсягів захоронення відходів, підвищення рівня вилучення ресурсоцінних компонентів, повного вилучення небезпечних відходів зі складу ПВ. Комплексна реалізація усіх передбачених РПУВ заходів дозволить агреговано досягти покращення стану довкілля, а їх поетапне узгоджене виконання – забезпечити нагромадження позитивних ефектів при переході від коротко- до довгострокового періоду.

Тобто, реалізація Регіонального плану управління відходами Чернігівської області до 2033 року сприятиме покращенню екологічної ситуації на території регіону.

Оцінка та аналіз запланованих заходів РПУВ свідчить про пом'якшення можливих негативних кумулятивних впливів, пов'язаних з виконанням плану та досягненням цільових показників.

Кожен з цільових показників РПУВ в поєднанні з всіма запланованими заходами та комплексним підходом до системи управління відходами забезпечить досягнення максимального позитивного ефекту реалізації РПУВ, що є позитивними синергічними наслідками (сумарний ефект, який полягає в суттєвій перевазі взаємодії кількох факторів разом замість дії кожного окремо компоненту).

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Загальний перелік та стисла характеристика проектних рішень, які визначаються в документі державного планування включає:

- ресурсозберігаючі заходи – збереження і раціональне використання ресурсів, повторне їх використання та ін.;
- планувальні заходи – функціональне зонування, організація системи санітарної чистки територій та ін.;
- відновлювальні заходи – нормалізація стану окремих компонентів навколишнього середовища тощо;
- захисні заходи – проведення постійного екологічного моніторингу стану навколишнього середовища у джерелах викидів та скидів, на границі санітарно-захисної зони;
- компенсаційні заходи (при необхідності) – компенсація незворотного збитку від планованої діяльності шляхом проведення заходів щодо рівноцінного поліпшення стану природного, соціального і техногенного середовища в іншому місці і/або в інший час, грошове відшкодування збитків.

На основі аналізів, представлених у попередніх розділах, та з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики, встановлених на державному, регіональному та місцевому рівнях, запропоновано ряд заходів для пом'якшення виявлених потенційних негативних наслідків для навколишнього середовища та здоров'я населення, що можуть виявлятися в процесі впровадження заходів і проектів запланованих РПУВ. Термін «пом'якшення» відноситься до усунення, зменшення, запобігання або контролю негативних впливів на навколишнє середовище, які можуть виникнути внаслідок впровадження ДДП. Запропоновані заходи складаються з тих, що були визначені в процесі розроблення РПУВ і рекомендацій, що виникли в результаті виконання СЕО.

Реалізація РПУВ потребує виконання заходів, що стосуються напрямків РПУВ, які є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища населених пунктів області. Найбільш позитивними для довкілля та здоров'я населення мають стати заходи, пов'язані з поліпшенням екологічної ситуації на території регіону. Заплановані наступні природоохоронні заходи, що направлені на запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків виконання ДДП:

- розроблення проектної документації на об'єкти інфраструктури управління відходами з обов'язковим проведенням оцінки впливу на довкілля;
- проектування та будівництво об'єктів здійснювати за умов дотримання затвердженої в установленому порядку містобудівної документації (генерального плану населеного пункту та/або плану зонування території та/або

детального плану території);

- будівництво та реконструкцію полігонів здійснювати у відповідності до ДБН В.2.4-2-2005 «Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування» із забезпеченням вимог: до розміщення полігону; інженерного захисту (систем, що захищатимуть ґрунт, підземні та поверхневі води від забруднення); до технологічних процесів (вимог до складу, сортування, ущільнення та інших етапів роботи з відходами); до методів контролю за викидами шкідливих речовин, утворенням фільтрату та інших небезпечних продуктів розкладання відходів; до конструкції, експлуатації та рекультивації полігонів;

- дотримання розмірів санітарно-захисних зон полігонів та звалищ згідно ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»;

- озеленення санітарно-захисної зони полігонів з метою зменшити негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людей, шляхом створення зелених насаджень згідно ДСП 173-96;

- при проектуванні об'єктів управління відходами передбачити заходи з пилопригнічення;

- у разі перевищення показників шуму та вібрації встановлених нормативно-правовими актами та санітарними нормами – використовувати звуко- та віброізоляційні матеріали, встановлювати шумозахисні екрани;

- систематично здійснювати моніторинг якості атмосферного повітря, підземних вод, ґрунтів, а також шуму на межі санітарно-захисної зони об'єктів управління відходами;

- у разі виникнення надзвичайних ситуацій забезпечити їх своєчасну ліквідацію з відновленням ґрунтів до їх природного стану та компенсацію збитків за заподіяну шкоду;

- використання справної техніки та технологічного обладнання, які використовуються для перевезення відходів, перевантаження та сортування відходів, бульдозерів для розрівнювання та ущільнення;

- дотримуватися вимог Закону України «Про систему громадського здоров'я»;

- здійснення заходів зі збереження об'єктів природно-заповідного фонду, екологічної мережі та Смарагдової мережі (розроблення проєктів землеустрою об'єктів природно-заповідного фонду, розміщення об'єктів інфраструктури управління відходами поза їх межами і поза межами їх охоронних зон)

- налагодження схеми роздільного збирання відходів;

- дотримуватися Правил технічної експлуатації об'єктів оброблення відходів затверджених наказом Міндовкілля 26.06.2025 року №1317 та Правил компостування біовідходів їх утворювачами на присадибних, дачних і садових ділянках затверджених наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України 13 червня 2023 року №489;

- припинення експлуатації/закриття звалищ і полігонів відходів, визначених на першому та другому етапах, здійснювати на основі розроблених робочих проєктів землеустрою, у відповідності до вимог законів України: ст.54 «Про землеустрій», статей 46, 52 «Про охорону земель», ст. 40 «Про управління відходами», згідно «Правила розроблення робочих проєктів землеустрою», які затверджені постановою Кабінету Міністрів України №86 від 02.02.2022, з дотриманням плану заходів з рекультивації та мікробіологічної рекомендації земель звалищ, зі створенням зелених насаджень з врахуванням вимог ДСТУ 7941:2015 «Якість ґрунту. Рекультивація земель. Загальні вимоги», а також постанови КМ України від 23 липня 2024 р., № 848, «Про затвердження Порядку проведення моніторингу земель і ґрунтів», після набрання нею чинності;

- безпечну експлуатацію полігонів впродовж всього їх життєвого циклу з метою запобігання чи зменшення їх негативного впливу на навколишнє природне середовище, ризиків для здоров'я людей та поступового скорочення обсягів відходів, захоронених на полігонах, зокрема тих, які придатні для підготовки до повторного використання, рециклінгу та інших операцій з відновлення відходів здійснювати відповідно до «Правила технічної експлуатації полігонів, припинення експлуатації, рекультивації та догляду за полігонами після припинення їх експлуатації», які затверджені наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України №263 від 10.02.2025 року. Цей наказ набере чинності не раніше дня припинення або скасування дії правового режиму воєнного стану в Україні;

- проведення просвітницької кампанії, спрямованої на підвищення культури поводження з побутовими відходами, а також підвищення екологічної культури в закладах освіти області, висвітлення в засобах масової інформації питань управління відходами.

На всіх етапах реалізації РПУВ передбачені рішення будуть здійснюватися у відповідності до норм і правил охорони довкілля і вимог екологічної безпеки, в тому числі згідно з вимогами Водного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», «Про управління відходами». Зокрема, для зменшення та запобігання впливу на території Смарагдової мережі в рамках реалізації РПУВ заплановано впровадження низки заходів, що включають посилення контролю за утворенням та обробкою відходів, використання екологічно безпечних технологій їх

переробки та видалення, а також забезпечення належного поводження з небезпечними відходами. Особлива увага приділяється запобіганню забрудненню водних об'єктів та ґрунтів через впровадження системи регулярного екологічного моніторингу, ренатуралізації деградованих ландшафтів та відновлення природних екосистем. Такі заходи сприятимуть збереженню біорізноманіття та забезпеченню екологічної стійкості в межах Смарагдової мережі, що є критично важливим для підтримання природної рівноваги та охорони природних ресурсів регіону.

З метою забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів при будівництві, реконструкції та ремонті об'єктів, передбачених РПУВ, доцільно максимально використовувати сучасні високоефективні екоенергозберігаючі технології та матеріали, зокрема огорожуючі конструкції з мінімальним коефіцієнтом теплопровідності, інженерне обладнання з високим коефіцієнтом корисної дії тощо.

Сукупність природоохоронних заходів забезпечить сприятливі умови для досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища. Виконання завдань, передбачених РПУВ сприятиме запобіганню забрудненню довкілля, створюватиме сприятливі умови для відтворення природних ресурсів і як наслідок досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища, що є основою екологічної безпеки.

8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА

РПУВ розроблений з урахуванням довгострокових пріоритетів Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року відповідно до: Стратегічної цілі 2 (Комфортні та безпечні умови для життя), зокрема Оперативної цілі 2.4 (Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку), в тому числі завдання 2.4.2 (Створення умов для безпечного проживання та життєдіяльності населення), а саме:

- знешкодження токсичних відходів, очищення територій області від заборонених та непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин;
- недопущення забруднення довкілля недостатньо очищеними стічними та зливовими водами;

- реалізація природоохоронних заходів.

Очікуваними результатами будуть:

- покращення екологічної ситуації, запобігання та попередження забруднення об'єктів довкілля;

- створення об'єктів природно-заповідного фонду;

- зменшення негативного техногенного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людини;

- запобігання надзвичайним ситуаціям.

Для оцінки альтернатив у контексті стратегічної екологічної оцінки Регіонального плану управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року були прийняті наступні сценарії для вивчення наявних альтернатив та їх впливу на навколишнє природне середовище:

1. Базовий сценарій;
2. Сценарій з врахуванням пропозицій громад;
3. Альтернативний.

Сценарій 1 (базовий) включає поділ Чернігівської області на 4 кластери з урахуванням адміністративно-територіального поділу території Чернігівської області – 5 адміністративних районів. Відповідно кластери: західний, східний, центральний та південний. Цим сценарієм передбачено в кожному кластері створення 4 регіональних полігонів в околі міст Чернігів, Мена, Ніжин, Прилуки, а також 7 сміттєперевантажувальних станцій – у селищах Ріпки, Холми, Сосниця, Срібне, селі Кіпті, містах Бобровиця і Борзна.

Сценарій 2 (з врахуванням пропозицій громад). Цим сценарієм передбачається експлуатація 5 регіональних полігонів (чотири з них розташовуються в Чернігівській області та один – на території Славутицької міської територіальної громади Вишгородського району Київської області), 14 сміттєсортувальних станцій (13 – в Чернігівській області та один – на території Славутицької міської територіальної громади Вишгородського району Київської

області) і 6 сміттєперевантажувальних (селище Ріпки і Сосниця, с. Авдіївка, містах Ічня, Бобровиця і Борзна). До введення в експлуатацію регіональних полігонів, які будуть відповідати вимогам екологічної безпеки, пропонується залишити 68 місць видалення відходів, у яких є діючі паспорти і що внесені до відповідного реєстру місць видалення відходів. Закриттю підлягають 436 місць видалення відходів.

Сценарій 3 (альтернативний). Даний сценарій передбачає більш рівномірний поділ території області на кластери. Відповідно кластери: північно-західний, північно-східний, південно-східний та південно-західний. В якості критерію було застосовано принцип забезпечення кожного кластеру послугами діючих полігонів, що розглядаються як технологічні ядра, на базі яких в подальшому слід планувати будівництво регіональних полігонів.

Проведений аналіз кожного з трьох сценаріїв наведених у РПУВ показує, що критеріям визначеним Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року і Методичним рекомендаціям з розроблення регіональних планів управління відходами відповідають всі три запропоновані сценарії. Проте, більш прийнятними є сценарії 1 і 2, оскільки, за їх реалізації враховано адміністративно-територіальний устрій, що, поряд з перевагами організаційно-економічними, враховує і переваги адміністративного характеру.

Однак, враховуючи те, що за сценарієм 2 враховано вже зв'язки між громадами, що налагоджуються, з точки зору управління відходами, цей сценарій приймається, як найбільш оптимальний для його реалізації.

Опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі ускладнення.

Зміст звіту про СЕО сформований відповідно до пункту 2 статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

З огляду на стратегічний характер проєкту РПУВ до 2033 року, ключове значення у виконанні СЕО мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним виявилось застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність цілей та завдань РПУВ загальним цілям державної екологічної політики та цілям, завданням, напрямкам галузевих документів державного планування.

Також проведено аналіз поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я, в розрізі компонентів довкілля (клімату і факторів, що на нього впливають, атмосферного повітря, водних та земельних ресурсів, біорізноманіття та природоохоронних територій, відходів, здоров'я населення та інфраструктури). Здійснено оцінку ймовірних наслідків виконання цілей та завдань проєкту РПУВ, як на окремі компоненти довкілля, так і на комплексні умови територій – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання

наявних ресурсів, розвиток природних та техногенних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінка кумулятивних ефектів дозволила спрогнозувати потенційний сукупний вплив на стан довкілля, в тому числі здоров'я населення, внаслідок реалізації цілей і завдань РПУВ.

Для здійснення СЕО був обраний, також, метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалось:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових показників в розрізі компонентів довкілля, в тому числі – здоров'я населення;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- проведення оцінки потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану довкілля були використані статистичні дані структурних підрозділів Чернігівської ОДА, Державної служби статистики України та офіційні дані органів виконавчої влади, на які покладено функції і завдання спостереження та інформаційного забезпечення державної системи моніторингу довкілля (Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, Державна гідрометеорологічна служба, Міністерство охорони здоров'я України та інші), а також обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища та реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я. Окрім того, були проаналізовані доступні дані експертних звітів та аналітичних матеріалів щодо оцінки впливу наслідків повномасштабної воєнної агресії росії проти України на стан довкілля та здоров'я населення.

Ускладнення, що виникали в процесі СЕО:

До ускладнень, що виникали в процесі проведення стратегічної екологічної оцінки можна віднести:

- відсутність або обмежений доступ до даних з основних проблемних питань (охорона довкілля, охорона здоров'я тощо) через розділення між собою загальнонаціональних, загальноміських та районних систем збору статистичних даних та даних органів охорони довкілля, охорони здоров'я;
- обставини, пов'язані з збройною агресією російської федерації проти України обмежують доступ до низки кадастрів та інформаційних систем, включаючи призупинення функціонування Публічної кадастрової карти

України;

- врахування правового режиму воєнного стану, введеного в дію Указом Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24.02.22 № 64/2022, затвердженого Законом України від 24.02.2022 №2102-IX (зі змінами);
- обмежень для територій, які наведені в наказі Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 №376 “Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією”.

Таким чином, стратегічна екологічна оцінка проєкту РПУВ здійснювалась з огляду на зазначені вище обмеження.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Стратегічна екологічна оцінка передбачає необхідність здійснення моніторингу наслідків впровадження Регіонального плану управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року.

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення).

Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

- виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, короткострокових (на один рік), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

- виявлення, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, необхідно визначити:

- зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

– кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

– кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

– методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати; періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

– засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля. Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік, оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та, у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг наслідків виконання документа державного планування буде здійснюватися шляхом періодичного (не менше одного разу на рік) аналізу виконання РПУВ та подання зацікавленим органам щороку інформації про хід виконання місцевого плану в частині досягнення локалізованих цільових показників місцевого плану та розміщення такої інформації на власному офіційному веб-сайті.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Також для моніторингу проекту ДДП можуть залучатися акредитовані лабораторії. Моніторинг за необхідності може включати дані додаткового контролю окремих параметрів навколишнього середовища, що можуть характеризувати впливи відповідних об'єктів.

Моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля також передбачає своєчасне виявлення нових проблем та питань, що викликають занепокоєння.

Моніторинг має відбуватись на декількох рівнях та передбачати можливі екологічні загрози та/або виявляти під час його здійснення впливи, що не були передбачені раніше.

РПУВ у Чернігівській області визначає основні напрями розвитку системи управління відходами до 2033 року. Для досягнення цілей РПУВ у Чернігівській області було сформульовано перелік завдань та розроблено відповідний план заходів – інституційних, організаційно-технічних, регуляторних, екологічних, освітніх і технологічних. Для кожного із завдань передбачено конкретні заходи з визначенням відповідальних виконавців, термінів реалізації, джерел і обсягів.

Показники наслідків виконання РПУВ та показники для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП наведені в таблиці 9.1.

Аналіз виникнення екологічних проблем, що мають відношення до сфери управління відходами та не передбачених РПУВ і звітом про СЕО, здійснюється за даними наступних джерел інформації:

- дані екологічних перевірок діяльності суб'єктів господарювання у сфері управління відходами;
- дані системи державного моніторингу навколишнього природного середовища, що можуть характеризувати впливи на довкілля від об'єктів поводження з відходами;
- звернення громадськості щодо проблем та загроз, пов'язаних з поводженням з відходами.

Таблиця 9.1

Показники наслідків виконання РПУВ та показники для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП

Найменування показника	Одиниці вимірювання	Періодичність
Кількість розроблених проєктів об'єктів управління відходами	одиниць	щорічно
Кількість розроблених проєктних документів, що пройшли ОВД	одиниць	щорічно
Кількість об'єктів інфраструктури управління відходами, що відповідають затвердженій містобудівній документації	одиниць	щорічно

Продовження табл. 9.1

Відсоток об'єктів інфраструктури управління відходами, які відповідають вимогам ДБН В.2.4-2-2005	%	щорічно
Відсоток паспортизованих місць розміщення відходів, де дотримані вимоги ДБН В.2.4-2-2005	%	щорічно
Відсоток полігонів та звалищ, щодо яких здійснено озеленення санітарно-захисних зон згідно ДСП 173-96	%	щорічно
Відсоток об'єктів інфраструктури управління відходами, на яких здійснюються заходи з пилопригнічення	%	щорічно
Показники якісного та кількісного складу атмосферного повітря, підземних вод, ґрунтів, а також шуму на межі санітарно-захисної зони об'єктів управління відходами	відповідно до затверджених методик та програм моніторингу	щорічно
Відсоток рекультивованих місць розміщення відходів, що закриваються	%	щорічно
Відсоток охоплення населення послугами з управління побутовими відходами	%	щорічно
Відсоток охоплення населення послугами з роздільного збирання відходів	%	щорічно
Кількість створених пунктів приймання відходів продукції для ремонту та підготовки їх до повторного використання (електричного та електронного обладнання, товарів, що були у вжитку та ін.)	одиниць	щорічно
Кількість створених пунктів роздільного збирання відходів	одиниць	щорічно
Відсоток зменшення обсягів захоронення побутових відходів	%	щорічно
Кількість спеціалізованих майданчиків компостування	одиниць	щорічно

Продовження табл. 9.1

Кількість проведених тренінгів, семінарів, навчань працівників профільних департаментів ОДА, що відповідають за управління відходами, виконкомів міських, селищних та сільських рад, суб'єктів господарювання, щодо функціонування системи управління відходами	одиниць	щорічно
Проведення заходів з екологічного інформування населення, у т.ч. розміщення реклами екологічного спрямування	кількість сюжетів та публікацій в медіа, кількість розміщеної соціальної реклами та інше	щорічно

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів та аналізі їх досягнення.

Фіксуються та аналізуються:

- ступінь виконання кожного завдання проєкту;
- невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції;
- дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проєктів;
- оцінка потреб у фінансуванні;
- пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Практична реалізація моніторингу:

1. Показники наслідків виконання РПУВ та показники для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП наведені в таблиці 9.1.
2. Періодичність моніторингу (вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями) – один раз на рік.
3. Якісні показники та одиниці їх вимірювання – згідно з таблицею 9.1.
4. Методи визначення кожного із показників – статистичні методи, відбирання проб та лабораторні дослідження згідно затверджених методик.
5. Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля у тому числі для здоров'я населення – статистичні дослідження.
6. Оприлюднення результатів моніторингу – замовник оприлюднює на власному офіційному веб-сайті один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та через рік після закінчення такого строку.

Виконання низки планувальних заходів, визначених в проєкті РПУВ є

обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

Реалізація моніторингу проєкту ДДП здійснюється відповідно Постанови КМУ від 16.12.2020 р. № 1272 в редакції від 19.05.2023р. «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення». Відповідно даної Постанови, моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі – для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (ЗА НАЯВНОСТІ)

Даний розділ не розглядається, оскільки ймовірність транскордонних наслідків в результаті прийняття Регіонального плану управління відходами у Чернігівській області до 2033 року відсутня, а також, відповідно, відсутня потреба у транскордонних консультаціях.

Таким чином, транскордонні екологічні наслідки реалізації проєкту РПУВ не очікуються.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

1. За результатами проведеної СЕО підготовлено «Звіт про стратегічну екологічну оцінку документа державного планування (ДДП) Регіональний план управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року», щодо якого організовано інформування та обговорення громадськості регіону.

2. Напрями і заходи РПУВ добре узгоджуються зі стратегічними цілями державної екологічної політики та сприяють поліпшенню умов життєдіяльності та здоров'я населення Чернігівської області.

3. Регіональний план управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року загалом враховує Стратегію сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, розроблену у відповідності до конституційного принципу пріоритету інтересів людини у регіональній політиці та зорієнтований на поліпшення стану довкілля, умов життєдіяльності населення і його здоров'я.

4. Основною метою Регіонального плану управління відходами є захист здоров'я населення та мінімізація негативного впливу відходів на навколишнє природне середовище.

5. Цілями РПУВ є створення ефективної, дієвої та рентабельної системи управління відходами на регіональному рівні у відповідності до ієрархії пріоритетів поводження з відходами, максимального зменшення їх захоронення на полігонах та збільшення обсягів перероблення при економічно доступному варіанті.

6. Реалізація Регіонального плану управління відходами Чернігівської області на період до 2033 року з великою долею ймовірності не повинна призвести до появи нових негативних впливів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення.

7. Визначено кількісні та якісні показники оцінки наслідків виконання РПУВ та показники для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Моніторинг наслідків виконання РПУВ для довкілля, в тому числі здоров'я населення, проводитиметься згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. № 1272).

З огляду на зазначене, можна стверджувати, що в цілому розроблення Плану було проведено з урахуванням ймовірних негативних впливів на довкілля та стан здоров'я населення, а також прагненням нівелювати ці наслідки. Реалізація Регіонального плану управління відходами Чернігівської

області на період до 2033 року сприятиме поліпшенню системи управління відходами, зменшенню антропогенного навантаження на довкілля, поліпшенню здоров'я населення та умов його життєдіяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Кодекси України

1. Земельний кодекс України
2. Кодекс цивільного захисту України
3. Водний кодекс України
4. Лісовий кодекс України

Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України

5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
6. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»
7. Закон України «Про управління відходами»
8. Закон України «Про основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року»
9. Закон України «Про екологічну мережу України»
10. Закон України «Про ліцензування певних видів діяльності»
11. Закон України «Про основи містобудування»
12. Закон України «Про охорону земель»
13. Закон України «Про природно-заповідний фонд України»
14. Закон України "Про стратегічну екологічну оцінку"
15. Постанова від 05.12.2023 № 1278 Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами
16. Постанова від 13.07.2000 № 1120 Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів

Державні будівельні та санітарні норми і правила, стандарти

17. ГБН «Підприємства сортування та перероблення твердих побутових відходів. Вимоги технологічного проєктування» (Наказ Мінжитлокомунгоспу від 21.02.2011 № 14)
18. ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій
19. ДБН Б.2.2-5:2011 Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій. Зі Змінами № 1, № 2 та № 3
20. ДБН В.1.1-31:2013 Захист територій, будинків і споруд від шуму
21. ДБН В.1.1-7:2016 Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги
22. ДБН В.2.2-9:2018 Громадські будинки та споруди. Основні положення
23. ДБН В.2.4-2-2005 Полігони твердих побутових відходів. Основні положення проєктування
24. ДБН В.2.5-56:2014 Системи протипожежного захисту. Зі Зміною № 1

25. ДБН В.2.5-74 2013 Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проєктування. Зі Зміною № 1
26. ДБН В.2.5-75 2013 Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проєктування. Зі Зміною № 1
27. Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань (Наказ МОЗ України від 01.08.1996 № 239)
28. Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів (Наказ МОЗ України від 18.12.2002 № 476)
29. Державні санітарні норми та правила утримання територій населених місць (Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.03.2011 р. № 145)
30. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (Наказ МОЗ України від 19.06.1996 № 173)
31. Державні санітарно-протиепідемічні правила і норми щодо управління медичними відходами (Наказ Міністерства охорони здоров'я України 08.06.2015 № 325)
32. ДСТУ 3587:2022 Безпека дорожнього руху. Автомобільні дороги. Вимоги до експлуатаційного стану
33. ДСТУ 8392:2015 «Колісні транспортні засоби. Засоби транспортні спеціально обладнані для перевезення побутових відходів. Загальні технічні умови»
34. ДСТУ 8476:2015 «Контейнери для побутових відходів. Загальні технічні вимоги»
35. ДСТУ-Н Б В.2.2-7:2013 Настанова з улаштування контейнерних майданчиків
36. Норми часу на роботи із збирання та перевезення побутових відходів (Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 01.06.2010 №170)
37. Перелік небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.10.2000 № 165)
38. Порядок розроблення, погодження та затвердження схем санітарного очищення населених пунктів (Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23.03.2017 №57)
39. Правила експлуатації об'єктів поводження з побутовими відходами (Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 04.05.2012 № 196)
40. Правила експлуатації полігонів побутових відходів (Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від

01.12.2010 № 435)

41. Правила компостування біовідходів їх утворювачами на присадибних, дачних і садових ділянках (наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 13.06.2023 № 489)

42. Правила пожежної безпеки в Україні (Наказ МВС України від 20.12.2014 № 1417)

43. Правила приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення (Наказ Мінрегіону України від 01.12.2017 №316)

44. Правила утримання житлових будинків і прибудинкових територій (Наказ Держжитлокомунгоспу України від 17.05.2005 № 76)

45. Правила утримання зелених насаджень у населених пунктах України (Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10.04.2006 № 105)

46. Про затвердження Змін до Технічних правил ремонту і утримання вулиць та доріг населених пунктів (Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 07.12.2020 №297)

47. Про затвердження методики роздільного збирання побутових відходів (Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 13.12.2023 № 1130)

48. Технічні правила ремонту і утримання вулиць та доріг населених пунктів (Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 14.2.2012 № 54)

49. ДБН А.2.2-1-2003 Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Зі зміною № 1.

Методичні рекомендації

50. Методичні рекомендації з визначення морфологічного складу твердих побутових відходів (Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 16.02.2010 №39)

51. Методичні рекомендації з організації збирання, перевезення, перероблення та утилізації побутових відходів (Наказ Міністерства розвитку громад та територій України 23.10.2024 № 1172)

52. Методичні рекомендації з прибирання території об'єктів благоустрою населених пунктів (Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 07.07.2008 № 213)

53. Методичні рекомендації із забезпечення ефективного відведення поверхневих вод (Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України 23.12.2010 № 470)

54. Методичні рекомендації із формування громадської думки щодо екологобезпечного управління побутовими відходами (Наказ Міністерства

розвитку громад, територій та інфраструктури України 20.06.2024 № 551)

55. Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296)

56. Методичні рекомендації щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.10.2023 № 705)

Стратегії, програми, плани

57. Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року <https://cg.gov.ua/index.php?id=28101&tp=1>

58. Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки
<https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=16952&tp=1&pg=>

59. Програма економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2025 рік
https://cg.gov.ua/web_docs/1/2024/10/docs/2024_10_30_ПРОЄКТ_ПРОГРАМИ_2025.pdf

60. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-p#Text>

61. Національний план управління відходами до 2033 року
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2024-p#Text>

62. Доповідь про стан навколишнього середовища в Чернігівській області за 2023 рік. <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15801&tp=1&pg>

63. Екологічний паспорт Чернігівської області 2023 року.
<https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15800&tp=1&pg=>

Виконавці

Цибуля С.Д., кваліфікація – магістр за спеціальністю «Економіка довкілля і природних ресурсів», освітня програма «Промислова екологія», доктор технічних наук за спеціальністю 21.06.01-Екологічна безпека, професор кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», підвищення кваліфікації з управління та поводження з відходами у 2023 р, науково-педагогічний стаж – 28 років.

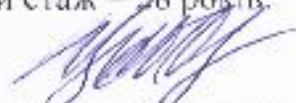
Буяльська Н.П., кваліфікація – магістр за спеціальністю «Економіка довкілля і природних ресурсів», освітня програма «Промислова екологія», кандидат технічних наук, доцент кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», науково-педагогічний стаж – 20 років.

Костенко І.А., кваліфікація – інженер, кандидат технічних наук, доцент кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», підвищення кваліфікації з управління та поводження з відходами у 2023 р, науково-педагогічний стаж – 30 років.

Челябієва В.М., кваліфікація – освіта педагогічна за спеціальністю хімія та біологія, кандидат технічних наук, завідувач кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», науково-педагогічний стаж – 28 років.

Виконавці

Цибуля С.Д., кваліфікація – магістр за спеціальністю «Економіка довкілля і природних ресурсів», освітня програма «Промислова екологія», доктор технічних наук за спеціальністю 21.06.01-Екологічна безпека, професор кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», підвищення кваліфікації з управління та поводження з відходами у 2023 р, науково-педагогічний стаж – 28 років.

Буяльська І.П., кваліфікація – магістр за спеціальністю «Економіка довкілля і природних ресурсів», освітня програма «Промислова екологія», кандидат технічних наук, доцент кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», науково-педагогічний стаж – 20 років.

Костенко І.А., кваліфікація – інженер, кандидат технічних наук, доцент кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», підвищення кваліфікації з управління та поводження з відходами у 2023 р, науково-педагогічний стаж – 30 років.

Челябієва В.М., кваліфікація – освіта педагогічна за спеціальністю хімія та біологія, кандидат технічних наук, завідувач кафедри харчових технологій та екології Національного університету «Чернігівська політехніка», науково-педагогічний стаж – 28 років.

